سنڌي ترجمو

رسالو نمبر 21

وضو جو طريقو

(حنفي)

شيخِ طريقت، اميرِ اَهلسنّت، بانئ دعوتِ اسلامي، حضرت علّامه مولانا ابوبِلال

مُحمّد الياس عطّار قادِري رَضَوي دامت بركاتهم العاليه

هن رسالي ۾ ....

ڪناهه ڇڏڻ جي حڪايت

نظر ڪڏهن به ڪمزور نه ٿيندي

انجڪشن لڳائڻ سان وضو ٽٽندو يا نه ؟

مصيبتن کان حفاظت جو نسخو

پان کائڻ وارا متوجهه ٿين

مكتبة المدينه

(دعوتِ اسلامي)

SC1286

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ط بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

وضو جو طريقو (حنفي)

هي رسالو شروع کان آخر تائين پورو پڙهو، قوي امڪان آهي جو
اوهان جون ڪيتريون ئي غلطيون توهان جي سامهون اچي وڃن

دُرود شريف جي فَضِيلَت

سرڪارِ دو عالَم، نورِ مُجَسَّم، شَاهِ بَنِي آدم، رَسُولِ مُحتَشَم صلى الله تعالىٰ عليه واٰله وسلم جن جو فرمانِ مُعَظَّم آهي، ”جنهن ڏينهن ۽ رات جو مون ڏانهن شوق ۽ مَحبت جي سبب ٽي ٽي ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو **الله** عزوجل تي حق آهي تہ هو ان جا ان ڏينهن ۽ ان رات جا گناهہ بخشي ڇڏي.“

(الترغيب والترهيب ج 2 ص 328)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

عُثمانِ غَنِي رضي الله تعالىٰ عنه جو عِشقِ رسول صلى الله عليه واٰله وسلم

حضرتِ سيّدُنا عثمانِ غني رضي الله تعالىٰ عنه هڪ ڀيري هڪ جڳهہ تي پهچي ڪري پاڻي گهرايو ۽ وُضو فرمايو پوءِ يڪدم مُسڪرائڻ لڳا ۽ رفيقن کي فرمائڻ لڳا، ”ڄاڻو ٿا مون ڇو مسڪرايو؟،“ پوءِ ان سُوال جو پاڻ ئي جواب ڏيندي فرمايائون، هڪ ڀيري سرڪارِ نامدار صلى الله تعالىٰ عليه واٰله وسلم هن

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم ; جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

ئي جاءِ تي وُضو فرمايو هو ۽ فارغ ٿيڻ کان پوءِ مُسڪرايو هو ۽ صحابهءِ ڪرام عليهم الرضوان کي فرمايو هيو، ”ڄاڻو ٿا مون ڇو مسڪرايو؟“ صحابهءِ ڪِرام عليهم الرضوان عرض ڪيو، وَاللّٰهُ وَ رَسُوْلُهٗ اَعلَم يعني الله عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جو رسول صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم بهتر ڄاڻن ٿا. مِٺي مِٺي مُصطَفٰی صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم جن ارشاد فرمايو، ”جڏهن ماڻهو وُضو ڪندو آهي ته هٿ ڌوئڻ سان هٿن جا ۽ منهن ڌوئڻ سان منهن جا ۽ مٿي جو مسح ڪرڻ سان مٿي جا ۽ پير ڌوئڻ سان پيرن جا گناهه ڇڻي ويندا آهن“

(ملخصًا مسند امام احمد ج 1 ص130 حديث 415 دار الفکر بيروت)

وضو کرکے خنداں ہوئے شاہِ عثماں — کہا، کیوں تبسم بھلا کر رہا ہوں؟
جوابِ سوالِ مخالف دیا پھر — کسی کی ادا کو ادا کر رہا ہوں

صَلُّوا عَلَى الحَبِيب! — صَلَّى اللهُ تَعالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ڏٺو توهان! صَحابهءِ ڪرام عليهم الرضوان سرڪارِ خيرُ الانام صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم جن جي هر هر ادا ۽ هر هر سنّت کي ديوانه وار اپنائيندا هئا ۽ پڻ هن روايت مان **گناهه معاف ڪرائڻ جو نسخو** به معلوم ٿيو. اَلحَمدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ وُضو ۾

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالیٰ عليه وآله وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

گرڙي ڪرڻ سان وات جا، نڪ ۾ پاڻي وجهي صاف ڪرڻ سان نڪ جا منهن ڌوئڻ سان پنبڻين سميت سڄي منهن جا هٿ ڌوئڻ سان هٿن سان گڏوگڏ ننهن جي هيٺان جا مٿي(۽ ڪنن) جو مَسح ڪرڻ سان مٿي سان گڏوگڏ ڪنن جا ۽ پير ڌوئڻ سان پيرن سان گڏوگڏ پيرن جي ننهن جي هيٺان جا گناهه به ڇڻي ويندا آهن .

گناهه ڇڻڻ جي حڪايت

اَلحَمدُلله عَزَّوَجَلَّ جيئن ته وضو ڪرڻ واري جا گناهه ڇڻي پوندا آهن . **حضرت علامه عبدُالوَهاب شعَراني** قُدِّس سِرُّهُ النُّورَانِي هڪ ايمان افروز حڪايت نقل ڪن ٿا ته: هڪ دفعي سيِّدُنا امامِ اعظم اَبُو حَنِيفَه رضى الله تعالیٰ عنه ڪوفي جي جامع مسجد جي وُضو خاني ۾ تشريف فرما ٿيا ته هڪ نوجوان کي وُضو ڪندي ڏٺو، ان کان وُضوءَ(۾استعمال ٿيل پاڻيءَ) جا قطرا ٽِمي رهيا هئا، پاڻ رضى الله تعالیٰ عنه ارشاد فرمايو ته:”اي پُٽ! ماءُ پيءُ جي نافرماني کان توبهه ڪر ان فورًا عرض ڪيو،”مون توبهه ڪئي“ هڪ ٻئي

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالیٰ علیه واٰله وسلم: جيڪو مون تي هڪ ڀيرو درود پڙهندو آهي الله تعالي ان جي لاءِ هڪ قيراط اجر لکندو آهي ۽ هڪ قيراط احد پهاڙ جيڏو آهي ..

شخص کي وضو(۾ استعمال ٿيڻ واري پاڻي) جا قطرا ٽِمندي ڏسي پاڻ رضی الله تعالیٰ عنه ان شخص کي فرمايو،”اي منهنجا پياءَ تون زنا کان توبهہ ڪر،ان عرض ڪيو تہ، ”مون توبهہ ڪئي،“ ۽ هڪ ٻئي شخص جي وضو جا قطرا ٽِمندي ڏٺا تہ ان کي فرمايو تہ،”شراب پيئڻ ۽ گانا باجا ٻُڌڻ کان توبهہ ڪر.“ان عرض ڪيو، ”مون توبهہ ڪئي .“سَيّدُنا اِمامِ اَعظَم اَبُوحَنِيفَه رضی الله تعالیٰ عنه تي ڪَشف سبب ماڻهن جا عَيبَ ظاهر ٿي ويندا هئا. تنهن ڪري پاڻ رضی الله تعالیٰ عنه بارگاهِ خداوندي عزوجل ۾ ڪَشف جي ختم ٿيڻ جي دعا گُهري،الله عزوجل سندن جي دعا قبول فرمائي، جنهن سان سندن رضی الله تعالیٰ عنه کي وُضو ڪرڻ وارن جا گناه ڇڻندي نظر اچڻ بند ٿي ويا.(الميزان الکبريٰ ج 1 ص 130 دارالکتب العلميه بيروت)

صَلُّوا عَلَى الحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعالىٰ عَلىٰ مُحَمَّد

سڄو جسم پاڪ ٿي ويو!

ٻن حديثن جو خلاصو آهي،”جنهن بِسمِ لله پڙهي وُضو

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم : جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ هن مون تي درود پاڪ نہ پڙهيو تحقيق اهو بد بخت ٿي ويو.

ڪيو،ان جو مٿي کان پيرن تائين سڄو جسم پاڪ ٿي ويو ۽ جنهن بغير بِسمِ الله (پڙهڻ) جي وُضو ڪيو ان جو اوترو ئي جِسم پاڪ ٿيندو جيترو تي پاڻي لڳو."

(سنن دار قطني ج 1ص 159،158حديث 229، 228)

باوضو سُمهڻ جي فضيلت

حديثِ پاڪ ۾ آهي تہ،"باوُضو سمهڻ وارو روزو رکي ڪري، عِبادت ڪرڻ واري جِيان آهي ."

(ڪنزالعمال ج 9 ص 123 رقم الحديث25994)

باوضو مرڻ وارو شهيد آهي

مديني جي تاجدار صَلَّی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم حضرتِ سيّدُنا اَنَس رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي فرمايو تہ،"پُٽ! جيڪڏهن تون هميشہ باوضو رهڻ جي طاقت رکين ٿو تہ ائين ئي ڪر ڇوتہ مَلَڪُ الْمَوت جنهن ماڻهوءَ جو رُوح وُضوءَ جي حالت ۾ قبَض ڪندو آهي ان جي لاءِ شهادت لکي ويندي آهي ."

(ڪنزالعمال ج 9 رقم الحديث 26060 دارالڪتب العلميہ بيروت)

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالىٰ عليه واله وسلم : جنهن مون تي درود پڙهڻ وساري ڇڏيو اهو جنت جو رستو ڀُلجي ويو.

منهنجا آقا اَعلىٰ حضرت اِمام اَحمد رَضا خَان عَلَيه رَحمَةُ الرَّحمٰن فرمائن ٿا،”هميشہ باوُضو رهڻ مُستَحب آهي .“

(فتاويٰ رضويه ج1 ص 702 رضا فائونڊيشن لاهور

مُصِيبَتن کان حِفاظت جو نُسخو

الله عَزَّوَجَلَّ حضرتِ سيّدُنا مُوسيٰ کَلِيمُ الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام کي فرمايو،”اي موسيٰ! (عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام)جيڪڏهن بي وُضو هئڻ جي حالت ۾ توتي ڪا مصيبت اچي تہ پنهنجو پاڻ کي مَلامَت ڪجانءِ .“ (ايضًا 702)

”هميشہ باوضو رهڻ اسلام جي سُنت آهي .“ (ايضًا ص 702)

”احمد رضا“جي سنن اڪرن جي نسبت سان هر وقت باوُضوءَ رهڻ جا 7 فضائل

منهنجا آقا اِمام اهِلسنّت اِمَام اَحمَد رَضَا خَان عَلَيه رَحمَةُ الرَّحمٰن فرمائن ٿا،”ڪجھ عارِفين (رَحِمَهُمُ الله المُبِين) جن فرمايو، جيڪو هميشہ باوُضو رهي الله عَزَّوَجَلَّ ان کي سَتن فضيلتن جو شَرف عطا فرمائيندو: ﴿1﴾فِرشتا ان جي صحبت ۾ رهڻ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللّٰہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلّم : جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

جا شوقين هوندا ﴿2﴾قلم ان جي لاءِ نيڪيون لکندو رهندو. ﴿3﴾ ان جا عُضوا تسبيح ڪندا، ﴿4﴾ ان جي تَڪبيرِ اُوليٰ فوت نہ ٿيندي ﴿5﴾جڏهن سُمهي تہ اللهعَزَّوَجَلَّ ڪجهہ فِرشتا موڪليندو تہ جيئن جِنن ۽ اِنسانن جي شر کان سندس حفاظت ڪن، ﴿6﴾ موت جي سَڪرات مٿس آسان ٿيندي. ﴿7﴾ جيستائين وُضوءَ سان رهندو اللهعَزَّوَجَلَّجي اَمان ۾ رهندو.

(ايضًا ص 702 کان 703)

ٻيڻو ثواب

يقيناً سردي، ٿڪاوٽ، يا نزلي زڪام، مٿي جي سور ۽ بيماريءَ ۾ وضو ڪرڻ ڏکيو هوندو آهي پر پوءِ بہ ڪو اهڙي وقت وُضو ڪري جڏهن وُضو ڪرڻ ڏکيو هجي تہ ان کي حديث جي حُڪم مطابق ٻيڻو ثواب ملندو.

(ملخصاً از معجم الاوسط ج 4 ص 106 رقم الحديث 5366 درالڪتب العلمية بيروت)

وضوءَ جو طريقو (حنفي)

ڪَعبَةُالله شريف ڏانهن منهن ڪري مٿاهين جڳهہ تي ويهڻ مُستَحب آهي . وُضوءَ جي لاءِ **نيّت** ڪرڻ سنّت آهي،

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم : جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ هن مون تي درود پاڪ نہ پڙهيو تحقيق اهو بد بخت ٿي ويو.

نيّت دل جي ارادي کي چئبو آهي، دل ۾ نيّت هوندي زبان سان بہ چوڻ افضل آهي، تنهنڪري زبان سان هن طرح نيّت ڪريو تہ مان الله عَزَّوَجَلَّ جو حُڪم بجا آڻڻ ۽ پاڪائي حاصل ڪرڻ لاءِ وُضو ڪري رهيو آهيان، بِسمِ الله چئي ڇڏيو جو اها بہ سنّت آهي، بلڪ بِسمِ الله وَالحَمدُلله چئو جو جيستائين باوضو رهندا فرشتا نيڪيون لکندا رهندا. هاڻي بئي هٿ ٽي ٽي دفعا ڪرائين تائين ڌوئو (ٽونٽي کي بند ڪري) **بنهي هٿن** جي آڱرين جو خِلال بہ ڪريو. گهٽ ۾ گهٽ ٽي ٽي پيرا ساڄي کابي هيٺ مٿي **ڏندڻ** ڪيو ۽ هر ڀيري **ڏندڻ** کي ڌوئو، **حُجَّةُالاسلام** امام محمد غزالي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا، "ڏندڻ ڪرڻ وقت نماز۾قرآن شريف جي قِرَاءَت ۽ الله عَزَّوَجَلَّ جي ذِڪر لاءِ وات کي پاڪ ڪرڻ جي نيّت ڪرڻ گهرجي. (احياءالعُلوم ج 1 ص 182 دار الصادر،بيروت) پوءِ ساڄي هٿ سان ۽ ٽن بُڪن جيتري پاڻيءَ سان(هر ڀيري ٽونٽي بند ڪري) اهڙي طرح **ٽي ڪُرڙيون** ڪريو جو هر ڀيري وات جي هر حصي تائين پاڻي پهچي وڃي جيڪڏهن روزو نہ هجي تہ گرڙا بہ ڪريو،پوءِ ساڄي هٿ جي ئي ٽن بُڪن جيتري پاڻي (هاڻي هر

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم : مون تي ڪثرت سان درود پاڪ پڙهو بيشڪ توهان جو مون تي درود پاڪ پڙهڻ توهان جي گناهن جي لاءِ مغفرت آهي .

پيري اڌ ٻُڪ پاڻي ڪافي آهي) سان (هر پيري ٽونٽي بند ڪري) **ٽي ڀيرا نڪ** ۾ نرم گوشت تائين پاڻي چاڙهيوءِ جيڪڏهن روزو نہ هجي تہ نڪ جي پاڙ تائين پاڻي پهچايو. هاڻي (ٽونٽي بند ڪري) کاٻي هٿ سان نڪ صاف ڪريو ۽ چيچ نڪ جي سوراخن ۾ وجهو، **ٽي ڀيرا سڄو چهرو** اهڙيءَ طرح ڌوئو، جو جتان ڪان قدرتي طور تي مٿي جا وار ڦٽڻ شروع ٿيندا آهن اُتان ڪان ڪاڌيءَ جي هيٺيان تائين ۽ هڪ ڪن جي پاپڙي ڪان ٻئي ڪن جي پاپڙيءَ تائين هر جڳهہ تي پاڻي وهي وڃي . جيڪڏهن **ڏاڙهي** هجي ۽ اِحرام ٻَڌل ناهي تہ (ٽونٽي بند ڪرڻ ڪان پوءِ)اهڙيءَ طرح خِلال ڪريو جو آڱريون ڳلي واري پاسي ڪان داخل ڪري سامهون واري پاسي ڪان ڪڍو پوءِ پهريان **ساڄي ٻانهن** آڱرين جي منڍن ڪان ڌوئڻ شروع ڪري نونين سميت ٽي ڀيرا ڌوئو، اهڙيءَ طرح پوءِ **کاٻي ٻانهن** ڌوئو، ۽ ٻئي هٿ اڌ ٻانهن تائين ڌوئڻ مُستَحب آهي . گهڻا ماڻهو پاڻيءَ جي ٻُڪ کڻي ڪراين ڪان ٽي ڀيرا ڇڏي ڏيندا آهن جيڪو نوڪ تائين وهندوويندوآهي ائين ڪرڻ سان نونين ۽ ڪاراين جي پاسن تي پاڻي نہ پهچڻ جو انديشو

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللہُ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلَّم : جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

آهي تنهن ڪري بيان ڪيل طريقي مطابق هٿ ڌوئو، هاڻي ٻُڪ ڀري نوٽ تائين پاڻي وهائڻ جي ضرورت ناهي بلڪ (بنا اجازت ائين ڪرڻ) **اهو پاڻيءَ جو اِسراف آهي**. هاڻي (ٽونٽي بند ڪري) **مٿي جو مسح** اهڙيءَ طرح ڪيو جو ٻئي آڱوٺا ۽ شهادت واريون آڱريون ڇڏي ٻنهي هٿن جي ٽن ٽن آڱرين جا مُنڍا هڪ ٻئي سان ملايو ۽ پيشاني جي وارن يا کَلَ تي رکي مٿي ڪياڙيءَ تائين اهڙيءَ طرح ڪٽي وڃو جو تِريون مٿي کان الڳ رهن ۽ وري ڪِياڙيءَ سان تِريون ملائي پيشاني تائين آڻيو ۽ شهادت واريون آڱريون ۽ آڱوٺا ان دؤران مٿي سان بلڪل نه لڳن ۽ پوءِ شهادت واري آڱرين سان ڪنن جي اندروني حصي جو ۽ آڱوٺن سان ڪنن جي ٻاهرين حصي جو مسح ڪريو ۽ چيچ ڪنن جي سوراخن ۾ داخل ڪريوءِ آڱرين جي پوئين پاسي سان ڪنڌ جي پوئين حصي جو مسح ڪريو، ڪجھ ماڻهو ڳلي جو ۽ ڌوتل هٿن جي ٽونئين ۽ ڪراين جو مسح ڪندا آهن اها سنّت ناهي. **مٿي جو مسح ڪرڻ کان اڳ ٽونٽي چڱيءَ طرح بند ڪرڻ جي عادت ٺاهيو**، بنا سبب ٽونٽي کليل ڇڏي ڏيڻ يا ٿورو بند

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللّٰہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : توهان جتي بہ هجو مون تي درود پڙهو ڇو جو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي .

ڪرڻ، جو پاڻي ٽِمندو رهي گناهہ آهي . پوءِ **پهريان ساڄو** پوءِ **کابو پير** هر پيري آڱرين کان شروع ڪري پيڏين کان مٿي تائين بلڪ مُستَحب آهي تہ اڌ پِنين تائين ٽي ٽي پيرا ڌوئي ڇڏيو،ٻنهي پيرن جي آڱرين جو خِلال ڪرڻ سنّت آهي .(خِلال جي دؤران ٽونٽي بند رکو) ان جو مُستَحب طريقو اهو آهي تہ کابي هٿ جي چيچ سان ساڄي پير جي چيچ جو خِلال شروع ڪري آڱوٺي تي ختم ڪريو ۽ کابي هٿ جي چيچ سان کابي پير جي آڱوٺي کان شروع ڪري چيچ تي ختم ڪريو. (عامئہ ڪتب)

حُجَّةُالاِسْلَام اِمَام مُحَمَّد غَزَالِي رَحْمَۃُاللّٰہِ تعالیٰ عَلَیْہِ فرمائن ٿا،”هر عُضوي کي ڌوئڻ وقت اها اميد ڪندو رهي تہ منهنجي هن عضوي جا گناهہ نڪري رهيا آهن .“

(ملخصًا احياء العلوم مترجم ج 1 ص 346)

وضو کان پوءِ هيٺين دعا بہ پڙهي ڇڏيو(اول ۽ آخر درود شريف)

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِىْ مِنَ التَّوَّابِيْنَ وَاجْعَلْنِىْ مِنَ الْمُتَطَهِّرِيْنَ ـ

(جامعِ ترمذی ج ١ ص٩)

ترجمو : اي الله (عَزَّوَجَلَّ)مونکي ڪثرت سان توبهہ ڪرڻ وارن ۾ بڻاءِ ۽ مون کي پاڪيزه رهڻ وارن ۾ شامل ڪر.

(جامع ترمذي ج 1 ص 9)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم : جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ هن مون تي درود پاڪ نہ پڙهيو تحقيق اهو بد بخت ٿي ويو.

جنت جا اَٺ ئي دروازا کُلي ويندا آهن

حديثِ پاڪ ۾ آهي،” جنهن چڱيءَ طرح وضو ڪيو ۽ پوءِ آسمان ڏانهن نظر ڪٽي ڪلمو شهادت پڙهيو تہ ان جي لاءِ **جنت جا اٺ ئي دروازا کوليا ويندا آهن** جنهن مان چاهي اندر داخل ٿي وڃي.“ **(ملخص از صحيح مسلم ج 1 ص 122)**

وضوءَ کانپوءِ سورهءِ قدر پڙهڻ جا فضائل

حديثِ پاڪ ۾ آهي تہ،”جيڪو وضوءَ ڪان پوءِ هڪ ڀيرو سُورهءِ قدر پڙهندو تہ اهو صديقن مان آهي ۽ جيڪو ٻہ ڀيرا پڙهندوتہ شهيدن ۾شُمار ڪيو ويندو ۽ جيڪو ٽي ڀيرا پڙهندو تہ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ مَحشر جي ميدان ۾ ان کي پنهنجي نَبِيَّن سان گڏ رکندو.“

(ڪنزالعمال ج 9 ص 132 رقم الحديث 26085 دارالڪتب العلمية بيروت)

نظر ڪڏهن بہ ڪمزور نہ ٿيندي

جيڪو وضوءَ ڪان پوءِ آسمان ڏانهن نظر ڪري سورهءِ اِنَّآ اَنزَلنٰه پڙهندو اِنْ شَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ ان جي نظر ڪڏهن بہ ڪمزور نہ ٿيندي . **(مسائل القرآن ص 291)**

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ وسلم : مون تي درود پاڪ جي ڪثرت ڪريو بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي .

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

لفظ "اللّٰه"جي چئن اکرن جي نسبت سان وضو جا چار فرض

﴿1﴾ منهن ڌوئڻ ﴿2﴾نونين سميت ٻانهون ڌوئڻ ﴿3﴾ مٿي جي چوٿين حصي جو مَسَحَ ڪرڻ ﴿4﴾ پيڏين سميت ٻئي پير ڌوئڻ . (فتاويٰ عالمگيري ج 1 ص 3)

ڌوئڻ مان مراد

ڪنهن عُضوي کي ڌوئڻ جي معنىٰ اها آهي تہ ان عضوي جي هر حصي تي گهٽ ۾ گهٽ ٻہ قُڙا پاڻي وهي وڃي، رُڳو پِڄي وڃڻ يا پاڻيءَ کي تيل وانگر مکڻ يا هڪ قڙو وهي وڃڻ کي ڌوئڻ نہ چئبو ۽ اهڙيءَ طرح نہ وضو ٿيندو ۽ نہ ئي غسل ادا ٿيندو۔ (مراقي الفلاح معه حاشية الطحطاوي ص 57 ، فتاويٰ رضويه ج 1 ص 218 رضا فاؤنڊيشن مرڪز الاولياء لاهور)

" ڪرم يَارَب العٰلَمِين" جي چوڏهن اکرن جي نسبت سان وضوءَ جون 14 سنتون

"وضوءَ جو طريقو"(حنفي) ۾ ڪجهہ سُنّتون ۽ مُسْتَحب

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ; جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

بيان ڪيا ويا آهن ۽ هاڻي انهن جي وڌيڪ وضاحت ملاحظہ فرمايو، ﴿1﴾نيّت ڪرڻ ﴿2﴾بِسمِ الله پڙهڻ. جيڪڏهن وضوءَ ڪان اڳ بِسمِ الله وَالحَمدُلله چوندا تہ جيستائين باوضو رهندا فِرِشتا نيڪيون لکندا رهندا. (مجمع الزوائد ج 1 ص 513 رقم الحديث 1112 دارالفکر بيروت) ﴿3﴾ ٻئي هٿ ڪراين تائين ٽي ڀيرا ڌوئڻ ﴿4﴾ٽي ڀيرا ڏندڻ ڪرڻ﴿5﴾ٽن ٻُڪن جيتري پاڻي سان ٽي ڀيرا ڪرڙي ڪرڻ ﴿6﴾روزو نہ هجي تہ ڪرڙا ڪرڻ﴿7﴾ٽن ٻُڪن جيتري پاڻيءَ سان ٽي ڀيرا نڪ ۾پاڻي چاڙهڻ ﴿8﴾ ڏاڙهي هجي تہ (اِحرام ۾ نہ هئڻ وقت) ان جوخِلال ڪرڻ ﴿9﴾هٿن ۽ ﴿10﴾پيرن جي آڱرين جو خِلال ڪرڻ ﴿11﴾سڄي مٿي جوهڪ ئي ڀيرو مَسَحَ ڪرڻ﴿12﴾ ڪنن جو مَسَحَ ڪرڻ ﴿13﴾ فرضن ۾ ترتيب قائم رکڻ (يعني فرض عضون ۾ پهرين منهن پوءِ ٻانهون نوئين سميت ڌوئي پوءِ مٿي جو مَسَحَ ڪرڻ ۽ پوءِ پير ڌوئڻ) ﴿14﴾۽ متواتر وضو ڪرڻ يعني هڪ عُضووسُڪي ئي نہ تہ ٻيو عضوو ڌوئي ڇڏڻ .

(الدرالمختار معه ردالمحتار ج 1 ص 235 ، فتاويٰ عالمگيري ج 1 ص 6)

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰه تعالٰی علیہ واٰلہٖ وسلَّم: جيڪو مون تي هڪ ڀيرو درود پڙهندو آهي الله تعاليٰ ان جي لاءِ هڪ قيراط اجر لکندو آهي ۽ هڪ قيراط احد پهاڙ جيڏو آهي ..

"یارسول اللہ تیرے در کی فضاؤں کو سلام" جي اٺيهه اکرن جي نسبت سان وضوءَ جا 29 مُستحب

﴿1﴾قبلي ڏانهن منهن ڪري﴿2﴾مٿانهين جڳهه تي﴿3﴾ويهڻ ﴿4﴾پاڻي وهائڻ وقت عضون تي هٿ ڦيرڻ ﴿5﴾اطمينان سان وضو ڪرڻ ﴿6﴾وضوءَ جي عضون تي اڳ ۾ پاڻي مکڻ خاص ڪري سردين ۾﴿7﴾وضو ڪرڻ لاءِ بغير ضرورت جي ڪنهن ڪان مدد نه وٺڻ ﴿8﴾ساڄي هٿ سان ڳرڙي ڪرڻ ﴿9﴾ساڄي هٿ سان نڪ ۾ پاڻي چاڙهڻ ﴿10﴾کاٻي هٿ سان نڪ صاف ڪرڻ﴿11﴾کاٻي هٿ جي چيچ نڪ ۾ وجهڻ﴿12﴾آڱرين جي پٺئين پاسي سان ڪنڌ جي پوئين پاسي جو مَسَحَ ڪرڻ ﴿13﴾ڪنن جو مَسَحَ ڪرڻ وقت پسايل چيچ ڪنن جي سوراخن ۾داخل ڪرڻ ﴿14﴾مُنڊيءَ کي گهمائڻ جيڪڏهن ڳِهرڳِهلي هجي ۽ اهو يقين ڪرڻ ته ان جي هيٺان پاڻي وهي ويو آهي ۽ جيڪڏهن سوڙهي هجي ته گهمائي آڱر جي هيٺان پاڻي وهائڻ فرض آهي. (خُلاصَةُالفتاويٰ ج1ص 23) ﴿15﴾شَرعِي مَعذُور (ان جا تفصيلي احڪام هن ئي رسالي جي صفحي 40 کان 43 تائين ڏسو) نه هجي ته

فرمان مصطفيٰ صَلَّی اللّٰہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : جنهن مون تي درود پڙهڻ وساري ڇڏيو اهوجنت جو رستو ڀُلجي ويو .

نماز جو وقت شروع ٿيڻ کان اڳ ۾ ئي وضو ڪري ڇڏڻ ﴿16﴾جيڪو پوري طرح وضو ڪندو آهي يعني جنهن جي ڪابہ جڳهہ پاڻي وهڻ کان نہ رهجي ويندي هجي تہ ان جو اکين جي ڪُنڊن جيڪي نڪ سان مليل آهن، پيڏين،ڪڙين، پير جي تِرين ۽ ڪڙين جي مٿئين حصي، آڱرين جي وچ وارين وِٿين ۽ نونين جو خاص خيال رکڻ ۽ بي خيالي ڪرڻ وارن جي لاءِ تہ فرض آهي تہ انهن جڳهن جو خاص خيال رکن جو اڪثر ڏٺو ويو آهي تہ اهي جڳهون خُشڪ رهجي وينديون آهن ۽ اهو ڌيان نہ ڏيڻ جو ئي نتيجو آهي ۽ اهڙي بي خيالي حرام آهي ۽ خيال ڪرڻ فرض . (بهارِ شريعت حصو 2 ص 19 مطبوعه مدينة المرشد بريلي شريف هند) ﴿17﴾ وضوءَ جو بدنو ڪاٻي پاسي رکو ۽ جيڪڏهن ٿالهہ يا ديڳڙي وغيره سان وضو ڪريو تہ ساڄي پاسي رکو. ﴿18﴾ منهن ڌوئڻ وقت پيشانيءَ تي اهڙيءَ طرح پاڻي ڦهلائي وجهڻ جو مٿي جو بہ ڪجهہ حصو ڌوپجي وجي . ﴿19﴾منهن ۽﴿20﴾هٿن پيرن جي روشني وسيع ڪرڻ يعني جنهن جاءِ تي پاڻي وهائڻ فرض آهي ان جي چوڌاري ڪجهہ وڌائڻ **مثال طور** ٻانهون نوٽ کان

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللہ تعالٰی علیہ واٰلہٖ وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهہ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

مٿي اڌ ٻانهن تائين ۽ پير پيڏين کان مٿي اڌ پِنين تائين ڌوئڻ.﴿21﴾ ٻنهي هٿن سان منهن ڌوئڻ ﴿22﴾ هٿ پير ڌوئڻ ۾ آڱرين کان شروع ڪرڻ ﴿23﴾ هر عُضوو ڌوئڻ کانپوءِ ان تي هٿ ڦيرائي پاڻي جا ڦڙا ڪيرائڻ تہ جيئن جسم يا ڪپڙن تي نہ ڪِرن خاص طور تي جڏهن مسجد ۾ وڃڻو هجي ڇو جو مسجد جي فرش تي وضو جي پاڻيءَ جا قطرا ڪيرائڻ مڪروهِ تحريمي آهي.(خلاصو از البحرالرائق ج 2 ص 530) (بهارِ شريعت حصو 2ص 20 مدينة المرشد بريلي شريف هند)﴿24﴾هر عضوو ڌوئڻ وقت ۽ مَسَحَ ڪرڻ وقت وضوءَ جي نيّت جو حاضر هئڻ.﴿25﴾ شروعات ۾ بِسمِ الله سان گڏوگڏ دُرُود شريف ۽ ڪلمہ شهادت پڙهڻ. ﴿26﴾ وضوءَ وارا عضوا بنا ضرورت جي نہ اگهو، جيڪڏهن اُگهڻا ئي هجڻ تڏهن بہ بنا ضرورت جي بلڪل خُشڪ نہ ڪريو پر ڪجهہ آلاڻ ڇڏي ڏيو جو قِيامت جي ڏينهن نيڪين جي پلڙي ۾ رکي ويندي.﴿27﴾ وضـوءَ کانپوءِ هٿ نہ ڇنڊيو جو اهو شيطان جو پکو آهي.(ڪنزالعمال ج 9 ص 136 رقم الحديث 26133 بيروت) ﴿28﴾وضوءَ کانپوءِ سلوار جي ان حصي تي پاڻي ڇنڊڻ، جيڪو شرمگاهہ جي ويجهو هوندو

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم : جنهن مون تي درود پڙهڻ وساري ڇڏيو اهو جنت جو رستو ڀُلجي ويو .

آهي . (كنزالعمال ج 9 ص 134 رقم الحديث 26101 بيروت)

(پاڻيءَ جا ڇنڊا هڻڻ وقت ان حصي کي قميص جي دامن ۾ ڍڪيل رکڻ مناسب آهي گڏوگڏ وضو ڪرڻ وقت بہ بلڪ هر وقت ان کي قميص جي دامن يا چادر وغيره سان ڍڪي رکڻ حياءَ مان آهي) ﴿29﴾ جيڪڏهن مڪروه وقت نہ هجي تہ ٻہ رڪعتون نفل ادا ڪرڻ جنهن کي تَحِيَّةُالوضو چئبو آهي .(الدرالمختار معه رد المحتار ج 1 ص 266)

"باوضو رهڻ ثواب آهي" جي پندرهن اکرن جي نسبت سان وضوءَ جا 15 مَڪروه

﴿1﴾ وضوءَ جي لاءِ ناپاڪ جڳهہ تي ويهڻ ﴿2﴾ ناپاڪ جڳهہ تي وضوءَ جو پاڻي ڪيرائڻ ﴿3﴾ وضوءَ دوران عضون مان ڪؤنري وغيره ۾ قطرا ڪيرائڻ (منهن ڌوئڻ وقت پريل ٻُڪ ۾ عام طور تي منهن مان پاڻيءَ جا قطرا ڪِرندا آهن انهن جو خيال رکو) ﴿4﴾ قبلي ڏانهن ٿُڪَ يا بلغم اڇلائڻ يا گرڙي ڪرڻ ﴿5﴾ گهڻو پاڻي خرچ ڪرڻ (حضرت صدرالشريعه علامہ مولانا مفتي امجد علي صاحب اعظمي رَحۡمَةُاللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيۡهِ) "بهارِ شريعت" حصي ٻئي ص 23 ڇاپو مدينة المرشد بريلي شريف ۾ فرمائن ٿا تہ نڪ ۾ پاڻي وجهڻ وقت اڌ ٻُڪ جيترو پاڻي ڪافي آهي تہ پوءِ سڄي ٻُڪ استعمال ڪرڻ

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالىٰ عليه واٰله وسلم : **جنهن مون تي درود پڙهڻ وساري ڇڏيو اهوجنت جو رستو ڀُلجي ويو .**

اِسراف آهي) ﴿6﴾ ايترو گهڻ پاڻي خرچ ڪرڻ جو سنّت ادا نہ ٿي سگهي.(بهرحال ٽونٽي نہ ايتري گهٽي کوليو جو پاڻي ضرورت کان وڌيڪ هارجي ۽ نہ ايتري گهٽ کوليو جو سنّت بہ ادا نہ ٿئي بلڪ وچٿري هجي) ﴿7﴾ منهن تي پاڻي هڻڻ ﴿8﴾ منهن تي پاڻي وجهڻ وقت ڦوڪون ڏيڻ ﴿9﴾ هڪ هٿ سان منهن ڌوئڻ جو اهو رافضين ۽ هندن جو طريقو آهي ﴿10﴾ ڳلي جو مَسَحَ ڪرڻ ﴿11﴾ کابي هٿ سان گرڙي ڪرڻ يا نڪ ۾ پاڻي چاڙهڻ ﴿12﴾ ساڄي هٿ سان نڪ صاف ڪرڻ ﴿13﴾ ٽن نَوَن پاڻين سان ٽي ڀيرا مٿي جو مَسَحَ ڪرڻ ﴿14﴾ اُسَ ۾ گرم ٿيل پاڻيءَ سان وضو ڪرڻ ﴿15﴾ چَپَ يا اکين کي زور سان بند ڪرڻ ۽ جيڪڏهن انهن جو ڪجھ حصو سُڪل رهجي ويو تہ وضو ئي نہ ٿيندو، وضوءَ جي هر سنّت کي ڇڏڻ مڪروه آهي ۽ اهڙيءَ طرح هر مڪروه کي ڇڏڻ سنّت آهي . (بهارِشريعت حصو 2 ص 22 مدينة المرشد بريلي شريف هند)

مستعمل پاڻيءَ جو اهم مسئلو

جيڪڏهن بي وضو شخص جو هٿ يا آڱر جو پورو (يعني آڱرتي ٽي پورا هوندا آهن جن تي تسبيح جي ڳٽپ ڪندا آهيون)

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالىٰ عليه واٰله وسلم : جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

ياننهن يا جسم جو ڪو حصو جيڪو وضو ۾ ڌوتو ويندو آهي، اهو ڄاڻي واڻي يا ڀُل ۾ ڏَهه دَر ڏَهه (يعني 100 هٿ/ 25 گز/ 225 فُٽ، فتاويٰ مصطفويه ص 139 شبير برادرز لاهور) کان گهٽ پاڻي(مثال طور پاڻي سان ڀريل بالٽي يا ڪؤنري وغيره) ۾ پئجي وڃي ته پاڻي مُسۡتَعۡمَل (يعني استعمال ٿيل) ٿي ويو ۽ پوءِ وضوءَ ۽ غسل جي لائق نه رهيو، اهڙيءَ طرح جنهن تي غسل فرض هجي ان جي جسم جو ڪو اڻ ڌوتل حصو پاڻيءَ سان لڳي وڃي ته اهو پاڻي وضوءَ ۽ غسل جي ڪم جو نه رهيو. ها جيڪڏهن ڌوتل هٿ يا ڌوتل جسم جو ڪو حصو پئجي وڃي ته حرج ناهي . (بهارِ شريعت حصو 2 ص 48) (مستعمل پاڻي،وضوءَ ۽ غسل جا تفصيلي احڪام سکڻ جي لاءِ بهارِ شريعت حصي 2 جو مطالعو فرمايو)

پان کائڻ وارا توجهه فرمائن!

منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امامِ اهلسنّت، وليءِ نعمت، عظيم البرڪت، عظيم المرتبت، پروانهءِ شمع رسالت، مجدد دين و ملت، حاميءِ سنّت، ماحيءِ بدعت، عالم شريعت، پيرِطريقت، باعث خير و برڪت، حضرت علامه مولانا الحاج

فرمانِ مصطفٰيؐ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم : جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ هن مون تي درود پاڪ نہ پڙهيو تحقيق اهو بد بخت ٿي ويو.

الحافظ القاري الشاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا،”گهڻي پان کائڻ جي عادت وارا خاص طور تي جن کي ڏندن ۾ وِٿي (GAPE) هجي،اهي ڄاڻن ٿا تہ سوپاري جا ننڍڙا ذرڙا ۽ پان جا تمام ننڍڙا ننڍڙا ٽڪرا اهڙي طرح وات جي ڪُنڊن ۽ ڏندن جي وِٿين ۾ ڦاسي ويندا آهن جو ٿي ڪُرڙيون بلڪ ڪڏهن تہ ڏهہ ٻارهن ڪُرڙيون بہ انهن جي مڪمل صفائيءَ جي لاءِ ناڪافي هونديون آهن ۽ نہ خِلال سان ئي نڪري سگهن ٿيون ۽ نہ ڏندڻ انهن کي ڪڍي سگهي ٿو، سواءِ ڪُرڙين جي، جو پاڻي انهن جي ذريعي سوراخن ۾ داخل ٿي ويندو آهي ۽ جنبش ڏيڻ سان ڄميل ننڍڙن ذرن کي آهستي آهستي ڇڏائي ڪڍي ايندو آهي ۽ ان جي بہ ڪا حد نہ هوندي آهي جڏهن تہ مڪمل صفائي ڪرڻ جي بہ سخت تاڪيد ڪئي وئي آهي، ڪيترين ئي حديثن ۾ ارشاد ٿيو آهي تہ جڏهن ماڻهو نماز لاءِ بيهندو آهي تہ فرشتو ان جي وات تي پنهنجو وات رکندو آهي اهو جيڪو پڙهندوآهي ان جي وات مان اهي لفظ نڪري فرشتي جي وات ۾ ويندا آهن ۽ جيڪڏهن ان وقت کائڻ جي ڪا شيءِ ان

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالیٰ عليه واٰله وسلم : مون تي ڪثرت سان درود پاڪ پڙهو بيشڪ توهان جو مون تي درود پاڪ پڙهڻ توهان جي گناهن جي لاءِ مغفرت آهي

جي ڏندن ۾ هوندي آهي تہ فرشتن کي انهن شين کان اهڙي سخت تڪليف ٿيندي آهي جهڙي ٻي ڪنهن شيءِ کان ناهي ٿيندي.“

حُضورِ اڪرم، نُورِ مُجَسَّم، شاهِ بني آدم، رسولِ مُحتَشَم صلى الله تعالیٰ عليه واٰله وسلم جن ارشاد فرمايو تہ،”جڏهن توهان مان ڪو رات جو نماز جي لاءِ اٿي تہ ان کي گهرجي تہ ڏندڻ ڪري ڇو تہ جڏهن هو پنهنجي نماز ۾ قِراءَت ڪندو آهي تہ فرشتو پنهنجو وات ان جي وات تي رکي ڇڏيندو آهي ۽ جيڪا شيء هن جي وات مان نڪرندي آهي اها فرشتي جي وات ۾ داخل ٿي ويندي آهي .“(ڪنزالعمال ج 9 ص 319) ۽ طبرانيءَ ڪبير ۾ حضرتِ سيّدُنا ابو ايوب انصاري رضی اللہ تعالیٰ عنه کان روايت ڪئي آهي تہ،”ٻنهي فرشتن کي ان کان وڌيڪ ڪابہ شيء ڳوري ناهي لڳندي جو هو پنهنجي ساٿيءَ کي نماز پڙهندي ڏسن ۽ ان جي ڏندن ۾ کاڌي جا ذرا ڦاٿل هجن.“(معجم الڪبير ج 4 ص 177، فتاويٰ رضويه ج 1 ص 624 کان 625 رضا فائونڊيشن مرڪز الاولياء لاهور)

تصوُّف جو عظيم مدني نُسخو

حُجَّةُالاسلَام اِمام مُحَمَّد غزالي رَحْمَةُ اللهِ تعالیٰ عَلَيْهِ فرمائن ٿا،”وُضوءَ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تعالٰى عليه واٰله وسلَّم : **توهان جتي بہ هجو مون تي درود پڙهو ڇو جو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي .**

ڪان فارغ ٿيڻ ڪان پوءِ جڏهن توهان نماز پڙهو تہ ان وقت اهو تصوُّر ڪريو تہ جن ظاهري عضون تي ماڻهن جي نظر پوندي آهي اهي تہ ظاهر ۾ پاڪ ٿي چڪا پر دل کي پاڪ ڪرڻ ڪانسواءِ بارگاهِ الاهي ۾ مُناجات ڪرڻ(يعني باڏائڻ) حياءَ جي خلاف آهي،ڇو تہ الله عَزَّوَجَلَّ دلين کي بہ ڏسندڙ آهي.“ وڌيڪ فرمائن ٿا،”ظاهري وضو ڪرڻ واري کي اها ڳالهہ ياد رکڻ کپي تہ دل جي صفائي توبهہ ڪرڻ ۽ گناهن کي ڇڏڻ ۽ عُمدا اخلاق اپنائڻ سان ٿيندي آهي، جيڪو شخص دل کي گناهن کان پاڪ نہ ٿو ڪري فقط ظاهري پاڪائي ۽ ٺاهہ ٺوهہ تي بس ڪري ٿو تہ ان جو مثال ان شخص جهڙو آهي جيڪو بادشاهہ کي دعوت ڏئي ٿو۽ پنهنجي گهر کي ٻاهران خوب چمڪائي ٿو ۽ رنگ وغيره لڳائي ٿو پر گهر جي اندرئين حصي جي صفائيءَ تي ڪوبہ ڌيان نہ ٿو ڏئي، پوءِ جڏهن بادشاهہ ان جي گهر جي اندر اچي گندگيون ڏسندو تہ ناراض ٿيندو يا راضي؟اهو هر عقلمند پاڻ سمجهي سگهي ٿو.

(ملخص از احياءالعلوم ج 1 ص 185 مطبوعه دارصادر بيروت)

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم ؛ جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

”صبر ڪر“ جي پنج اکرن جي نسبت سان زخم وغيره مان رت نڪرڻ جا پنج احڪام

﴿1﴾ رت، پونءِ يا ڦڪو پاڻي ڪٿان ڪان نڪري وهڻ لڳو ۽ ان جي وهڻ ۾ان جڳهه تائين پهچڻ جي صَلاحيّت هئي جنهن جڳهه جو وضو يا غسل ۾ ڌوئڻ فرض آهي ته پوءِ وضو ٽٽي ويندو.(الدرالمختار معه ردالمحتار ج 1 ص 286) ﴿2﴾ رت جيڪڏهن چمڪڻ لڳو يا اڀريو پر وهيو نه، ائين جيئن سئيءَ جي چُهنب يا چاقوءَ جو ڪنارو لڳندو آهي ۽ ان سان رت اُڀري يا چمڪي پوندو آهي يا خِلال ڪيو يا ڏندڻ ڪيو يا آڱر سان ڏند مهٽيا يا ڏندن سان ڪا شيءِ **مثال طور** صوف وغيره ڪٽيو ان تي رت جو اثر ظاهر ٿيو يا نڪ ۾ آڱر وڌي ان تي رت جي ڳاڙهاڻ اچي وئي پر اهو رت وهڻ جيترو نه هو ته وضو نه ٽٽندو . (ملخص از فتاويٰ رضويه ج 1 ص 280 رضا فاؤنديشن لاهور)

﴿3﴾ جيڪڏهن رت وهيو پر وهي اهڙي جڳهه تي نه آيو جنهن جو وضو يا غسل ۾ ڌوئڻ فرض هجي **مثال طور** اک ۾داڻو هو ۽ ڦِسي اندر ئي ڦهلجي ويو ٻاهر نه نڪتو يا پونءِ يا رت ڪن جي سوراخن جي اندر ئي رهيو ٻاهر نه نڪتو ته

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : مون تي درود پاڪ جي ڪثرت ڪريو بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.

ان صورت ۾ به وضو نه ٽٽندو. (ايضًا) ﴿4﴾ زخم بيشڪ وڏو هجي ۽ رُطوبت چمڪي رهي پرجيستائين وهي نه،تيستائين وُضو نه ٽٽندو. (ايضًا) ﴿5﴾ زخم جو رت هر هر اگهندا رهيؤ جو وهڻ جي نوبت نه آئي ته پوءِ غور ڪيو ته جيڪڏهن ايترو رت اُگهي ورتو آهي جو جيڪڏهن نه اگهو ها ته وهي وڃي ها ته وضو ٽُٽي ويندو نه ته نه. (ايضًا)

انجيڪشن لڳائڻ سان وضو ٽٽندو يا نه؟

﴿1﴾ گوشت ۾ انجيڪشن لڳائڻ ۾ رُڳو انهيءَ صورت ۾ وضو ٽُٽندو جڏهن ته وهڻ جي مقدار جيترو رت نڪري ﴿2﴾ جڏهن ته رڳ ۾ انجيڪشن لڳائي ڪري پهريان رت مٿي ڇڪيندا آهن ۽ جيڪو وهڻ جي مقدار جيترو هوندو آهي ان ڪري وضو ٽُٽي ويندو آهي ﴿3﴾ اهڙيءَ طرح گلوڪوز وغيره جي ڊِرپ رڳ ۾ لڳرائڻ سان وضو ٽُٽي ويندو آهي ڇو ته وهڻ جي مقدار جيترو رت نڪري نلڪي ۾ اچي ويندو آهي، ۽ ها جيڪڏهن فرض ڪريو وهڻ جي مقدار جيترو رت نلڪي ۾نه اچي ته وضو نه ٽٽندو. ﴿4﴾ سِرنج (syringe) جي ذريعي ٽيسٽ ڪرڻ جي لاءِ رت ڪڍڻ سان

فرمانِ مصطفےٰ صلی اللہ تعالٰی علیہ واٰلہٖ وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس .

وضو ٽُٽي ويندو آهي ڇو تہ اهو وهڻ جي مقدار جيترو هوندو آهي،انهيءَ جي لاءِ اهو رت پيشاب وانگر ناپاڪ بہ هوندو آهي،ان رت سان ڀريل شيشي ڪيسي ۾ رکي نماز نہ پڙهو.

سُور واري اک جا ڳوڙها

﴿1﴾اک جي بيماريءَ ڪري جيڪوڳوڙهو نڪتو اهو ناپاڪ آهي ۽ وضو بہ ٽوڙي ڇڏيندو. (الدرالمختار معه رد المحتار ج 1 ص 554) افسوس گهڻا ماڻهو هن مسئلي کان بي خبر هوندا آهن ۽ سُورَ واري اک مان بيماريءَ جي ڪري وهندڙ پاڻيءَ جي قطرن کي ٻين قطرن وانگر سمجهي ٻانهن يا قميص وغيره سان اگهي ڪپڙا ناپاڪ ڪري ڇڏيندا آهن. ﴿2﴾ نابين جي اک مان جيڪا رُطوبت بيماري جي ڪري نڪرندي آهي اها ناپاڪ آهي ۽ ان سان وضو بہ ٽُٽي ويندوآهي . (ايضًا) ﴿3﴾ جيڪا رُطوبت انساني جسم مان نڪري ۽ وضو نہ ٽوڙي اها ناپاڪ ناهي. (ماخوذ از فتاويٰ رضويه تخريج شده ج1 ص 280) مثال طور رت يا پونءِ وهندي نہ نڪري يا ٿوري الٽي جيڪا وات ڀريل نہ هجي اها پاڪ آهي.

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالیٰ عليه واله وسلم : مون تي درود پاڪ جي ڪثرت ڪريو بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.

ڇالو ۽ ڦُرڙيون

﴿1﴾ ڇالو(ڦلوڪٽي)ڪي پٽيو ويو ۽ جيڪڏهن ان جو پاڻي وهڻ لڳوتہ وضو ٽُٽي ويو نہ تہ نہ . (فتح القدير ج 1 ص 34) ﴿2﴾ ڦرڙي بلڪل صحيح ٿي وئي هجي پر ان جي ڇوڏي (سُڪل کل) باقي هجي جنهن ۾ مٿان ڪان سوراخ ۽ اندر خالي آهي ۽ جيڪڏهن ان ۾ پاڻي پرجي ويو هجي ۽ زور ڏيڻ سان اهو پاڻي ڪڍيو ويو تہ، نہ وضو ٽُٽندو ۽ نہ ئي اهو پاڻي ناپاڪ آهي. (خلاصة الفتاويٰ ج 1 ص 17) ها جيڪڏهن ان جي اندر ڪجھ رت جي آلاڻ وغيره باقي هجي تہ وضو بہ ٽُٽي ويندو ۽ اهو پاڻي بہ ناپاڪ آهي .(فتاويٰ رضويه تخريج شده ج 1 ص 356 رضا فائونديشن لاهور) ﴿3﴾ خارش يا ڦرڙين ۾ جيڪڏهن وهندڙ رُطوبت ناهي رُڳو ايتري آهي جيتري ڪپڙي يا ٻي ڪنهن شيءِ سان چنبڙي ٿي تہ ڪپڙو ان سان لڳي ڪري پلي ڪيترو بہ آلو ٿي وڃي پاڪ آهي. (ماخوذ از فتاويٰ رضويه تخريج شده ج1 ص280 رضا فائونديشن مرڪز الاولياء لاهور) ﴿4﴾ نڪ صاف ڪيو ويو هجي ۽ ان مان ڄميل رت نڪتو تہ وضو نہ ٽُٽندو پر وڌيڪ مناسب اهو آهي تہ وضو ڪري. (ايضًا ص281)

فرمان مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهہ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

اُلٽيءَ سان وضو ڪڏهن ٽٽندو آهي؟

وات ڀريل الٽي جيڪا کاڌي پاڻي يا صَفراء (ڦڪي رنگ جي ڪڙي پاڻي) جي هجي وضو ٽوڙي ڇڏيندي آهي، جيڪا الٽي روڪڻ سان نہ روڪي سگهجي ان کي وات ڀريل چوندا آهن، وات ڀريل الٽي پيشاب وانگر ناپاڪ هوندي آهي ان جي ڇنڊن کان پنهنجي ڪپڙن ۽ جسم کي بچائڻ ضروري آهي . (الدرالمختار معه رد المحتار ج 1 ص 289)

کِلڻ جا احڪام

(1)رُڪوع ۽ سجدي واري نماز ۾ بالغ ٺهڪ ڏنو يعني ايتري آواز سان کِليو جو آس پاس وارن بہ ٻُڌو تہ وضو بہ ٽُٽي ويو ۽ نماز بہ،جيڪڏهن ايتري آوازسان کِليو جو رُڳو پاڻ ٻُڌائين تہ رُڳو نماز ٽُٽي وئي وضو باقي آهي، مُرڪڻ سان نہ نماز ٽُٽندي نہ وضو. (مراقي الفلاح معه حاشيه طحطاوي ص 91) چو تہ مُرڪڻ ۾ آواز بلڪل نہ هوندو آهي، پر صرف ڏند ظاهر ٿيندا آهن. (2) بالغ شخص جنازي نماز۾ٺهڪ ڏنو تہ نمازٽُٽي وئي پر وضو باقي آهي. (ايضًا) (3) نماز کان ٻاهر ٺهڪ ڏيڻ سان وضو ناهي ٽُٽندوپر ٻيهر ڪرڻ مُستَحب آهي .

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالیٰ عليه واله وسلم : جيڪو مون تي هڪ ڀيرو درود پڙهندو آهي الله تعالي ان جي لاءِ هڪ قيراط اجر لکندو آهي ۽ هڪ قيراط احد پهاڙ جيڏو آهي ..

(مراقي الفلاح معه حاشية الطحطاوي ص 84) اسان جي مٺي مٺي آقا صلى الله تعالیٰ عليه واله وسلم ڪڏهن به ٽهڪ نه ڏنو ان لاءِ اسان کي به ڪوشش ڪرڻ گهرجي ته اها سنّت به زنده ٿئي ۽ اسان زور زور سان نه کِلون. فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالیٰ عليه واله وسلم آهي ته ''اَلتَّبَسُّمُ مِنَ اللّٰهِ تعالیٰ وَا لقَهْقَهَةُ مِنَ الشّيطٰن۔'' يعني مُرڪڻ الله عَزَّوَجَلَّ جي طرفان آهي ۽ ٽهڪ شيطان جي طرفان آهي .

(المعجم الصغير للطبراني من اسمه محمد جز 2 ص 104 دارالكتب العلميه بيروت)

ڇا اوگهڙ ڏسڻ سان وضو ٽٽي ويندو آهي؟

عوام ۾ مشهور آهي ته گوڏو يا پنهنجي يا ٻئي جي اوگهڙ ڏسڻ سان وضو ٽُٽي ويندو آهي اهو بلڪل غلط آهي . (ماخوذ از فتاويٰ رضويه ج 1 ص 352 رضا فاؤنديشن لاهور) ها وضو جي آداب منجهان آهي ته ڌُن کان وٺي ٻنهي گوڏن سميت سڀ اوگهڙ ڍڪيل هجي بلڪ استنجا کانپوءِ جلدي ڍڪي ڇڏجي . (غنية المستملي ص 30) جو بنا ضرورت جي اوگهڙ کليل رکڻ منع، ٻين جي سامهون اوگهڙ کولڻ حرام آهي .

غُسل جو وضو ڪافي آهي

غسل ڪرڻ وقت جيڪو وضو ڪيو هجي ته اهو ئي

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم : جنهن مون تي درود پڙهڻ وساري ڇڏيو اهو جنت جو رستو ڀُلجي ويو .

ڪافي آهي توڙي بغير ڪپڙن جي غسل ڪيو ويو هجي ۽ وري غسل ڪان پوءِ ٻيهر وضو ڪرڻ ضروري ناهي بلڪ جيڪڏهن وضونہ بہ ڪيو ويو هجي تہ غسل ڪرڻ سان وضوءَ جي عضون تي بہ پاڻي وهي ويندو آهي تنهنڪري وضو بہ ٿي ويو، ڪپڙا بدلائڻ سان بہ وضو ناهي ٽُٽندو .

ڦُٽڪ ۾ رت

(1) وات مان رت نڪتو ۽ جيڪڏهن ٿُڪَ ڪان گهٽو آهي تہ وضو ٽُٽي ويندو نہ تہ نہ، گهٽوهئڻ جي نشاني اها آهي تہ جيڪڏهن ٿُڪَ جو رنگ ڳاڙهو ٿي وڃي تہ رت گهٽو مڃيو ويندو ۽ وضو ٽُٽي ويندو ۽ اها ڳاڙهي ٿُڪَ ناپاڪ بہ آهي ۽ جيڪڏهن ٿُڪَ ڦِڪي هجي تہ رت ڪان ٿُڪَ گهٽي مڃي ويندي ان لاءِ نہ وضو ٽُٽندو ۽ نہ اها ڦِڪي ٿُڪَ ناپاڪ آهي . (الدرالمختارمعه ردالمحتار ج1ص291) (2) وات مان ايترو رت نڪتو جو ٿُڪَ ڳاڙهي ٿي وئي ۽ ڪونئري يا گلاس سان وات لڳائي گرڙيءَ لاءِ پاڻي ڪنيو ويو تہ ڪونئري ۽ گلاس جو سجو پاڻي ناپاڪ ٿي ويو ان لاءِ اهڙي موقعي تي پاڻيءَ جي ٻُڪ ڪٽي احتياط سان گرڙي ڪريو ۽ اهو بہ احتياط

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : جنهن مون تي درود پڙهڻ وساري ڇڏيو اهو جنت جو رستو ڀُلجي ويو .

ڪريو تہ ڦهنگون اڏي ڪري توهان جي ڪپڙن وغيره تي نہ پون .

ڪير پياڪ ٻار جو پيشاب ۽ الٽي

(1) هڪ ڏينهن واري ڪير پياڪ ٻار جو پيشاب بہ اهڙي طرح ئي ناپاڪ آهي جهڙي طرح عام ماڻهن جو. (الدرالمختار معه رد المحتار ج 1 ص574) (2)ڪير پياڪ ٻار ڪير الٽي ڪري ڪڍيو ۽ اهو وات ڀريل آهي تہ(اهو بہ پيشاب وانگر) ناپاڪ آهي ها جيڪڏهن اهو ڪير معدي تائين ناهي پهتو رُڳو سيني تائين پهچي واپس آيو تہ پاڪ آهي .

(بهارِ شريعت حصو 2 ص 29 مدينة المرشد بريلي شريف هند)

وضوءَ ۾ شڪ پوڻ جا پنج احڪام

﴿1﴾ جيڪڏهن وضو جي دؤران ڪنهن عُضوي جي ڌوئڻ ۾ شڪ پوي ۽ اهو جيڪڏهن زندگي جو پهريون واقعو آهي تہ ان کي ڌوئي وٺو ۽جيڪڏهن هميشہ شڪ پوندو رهندو آهي تہ ان ڏانهن توجهہ نہ ڏيو ۽ جيڪڏهن اهڙيءَطرح وضوکان پوءِبہ شڪ پوي تہ ان جوکو خيال نہ ڪريو. (الدرمختار معه ردالمحتار ج 1 ص 309) ﴿2﴾توهان وضوءَ سان هيؤ هاڻي شڪ پوڻ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللہُ تعالٰی علیہ واٰلہٖ وسلَّم : جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

لڳو تہ الائي وضو آهي يا نہ، اهڙي صورت ۾ توهان وضوءَ سان آهيوڇو تہ رُڳو شڪ سان وضو ناهي ٽُٽندو. (الدرمختار معه ردالمحتار ج 1 ص 309) ﴿3﴾ وسوسي جي صورت ۾ احتياط جي طورتي وضو ڪرڻ احتياط نہ بلڪ شيطان جي پيروي آهي . ﴿4﴾يقيني طور تي توهان ان وقت تائين باوضوءَ آهيو جسيتائين وضو ٽُٽڻ جو اهڙو يقين نہ ٿي وڃي جو قسم کائي سگهو. ﴿5﴾اهو ياد آهي تہ ڪو عضوو ڌوئڻ کان رهجي ويو آهي پر اهو ياد ناهي تہ ڪهڙو عضوو هو تہ کابو پير ڌوئي ڇڏيو . (الدرمختار معه ردالمحتار ج 1 ص 309)

ڪتو ڇُهي وڃي تہ!

ڪُتو جسم سان ڇهي وڃڻ سان ڪپڙا ناپاڪ ناهن ٿيندا توڙي جو ڪتي جو جسم آلو هجي. (ماخوذ از فتاويٰ رضويه ج 4 ص 452 رضا فائونڊيشن مرڪز الاولياء لاهور) ها ڪتي جي ڳِگ ناپاڪ آهي . (الدرالمختار معه رد المحتار ج 1 ص 425)

سمهڻ سان وضو ٽُٽڻ يا نہ ٽُٽڻ جو بيان

سمهڻ سان وضو ٽُٽڻ جا ٻہ شرط آهن :

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلّم : جنهن مون تي درود پڙهڻ وساري ڇڏيو اهو جنت جو رستو ڀُلجي ويو .

(1) ويهڻ واري جڳهه جا ٻئي پاسا چڱيءَ طرح ڄميل نہ هجن (2) اهڙي حالت ۾ سُتو جو غافل ٿي ڪري سمهڻ ۾ رُڪاوٽ نہ هجي،پوءِ جڏهن ٻئي شرط گڏ ٿي وڃن يعني ويهڻ واري جڳهه جا ٻئي پاسا بہ چڱيءَ طرح ڄميل نہ هجن ۽ گڏوگڏ اهڙي حالت ۾ سُتو هجي جو غافل ٿي ڪري سمهڻ ۾ رڪاوٽ نہ هجي تہ اهڙي ننڊ وضو ٽوڙي ڇڏيندي آهي جيڪڏهن هڪ شرط موجود هجي ۽ ٻيو شرط موجود نہ هجي تہ وضو نہ ٽُٽندو .

سمهڻ جا اهي ڏهہ طريقا جن سان وضو ناهي ٽُٽندو:

﴿1﴾ اهڙيءَ طرح ويهڻ جو جيئن ويهڻ واري جاءِ جا ٻئي پاسا زمين تي هجن ۽ ٻئي پير هڪ پاسي ڊگهيريل هجن (ڪرسي،ريل، ۽ بس جي سيٽ تي ويهڻ جو بہ اهو ئي حڪم آهي)

﴿2﴾اهڙيءَ طرح ويهڻ جو جيئن ويهڻ واري جاءِ جا ٻئي پاسا زمين تي هجن ۽ ٻنهي ڪي ٻنهي هٿن جي گولائيءَ ۾ پڪڙي، توڙي جو هٿ زمين وغيره تي هجن يا مٿو گوڏن تي رکيل هجي. ﴿3﴾پلٿي هڻي ويهڻ، توڙي جو زمين، تخت يا کٽ وغيره ئي هجي ﴿4﴾ گوڏا ٻَڌي ويهڻ

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالیٰ علیه واٰله وسلم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ هن مون تي درود پاڪ نہ پڙهيو تحقيق اهو بد بخت ٿي ويو.

﴿5﴾گھوڙي يا خچر وغيره تي سَنج رکي سوار ٿيڻ ﴿6﴾ اگھاڙي پُٺيءَ تي سوار هجي پر جانور چاڙهيءَ ڏانهن چڙهي رهيو هجي يا رستو هموار هجي ﴿7﴾ وهاڻي سان ٽيڪ لڳائي ڪري اهڙيءَ طرح ويهڻ جو ويهڻ واري جڳھ جا ٻئي پاسا جميل هجن توڙي جو وهاڻو هٽائڻ سان ٽيڪ لڳائيندڙ ڪِري پوي. ﴿8﴾بيٺل هجي ﴿9﴾رُڪوع جي حالت ۾ هجي ﴿10﴾سنّت مطابق جيئن مرد سجدو ڪندو آهي اهڙيءَ طرح سجدو ڪري جو پيٽ رانن ۽ ٻانهون پاسن کان جدا هجن. مٿي ڄاڻايل حالتون نماز ۾ پيدا ٿين يا نماز کان علاوه، وضو نہ ٽُٽندو ۽ نماز بہ فاسد نہ ٿيندي توڙي جو ڄاڻي واڻي سمهي، البت جيڪو رڪن بلڪل سمهندي ادا ڪيو ويو ان جو ٻيهر ادا ڪرڻ ضروري آهي ۽ جيڪڏهن جاڳندي شروع ڪيو ويو پوءِ ننڊ اچي وئي تہ جيڪو حصو جاڳندي ادا ڪيو ويو اهو ادا ٿي ويو ۽ باقي ادا ڪرڻو پوندو.

سمهڻ جا اهي ڏهہ طريقا جن سان وضو ٽٽي ويندو آهي:

﴿1﴾ اوڪڙو ويهڻ (پيرن تي ائين ويهڻ جو ٻئي گوڏا بيٺل هجن) ﴿2﴾ سڌو ٿي سمهڻ ﴿3﴾ اونڌو ٿي سمهڻ ﴿4﴾ ڪاٻي يا

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالى عليه واله وسلم : مون تي ڪثرت سان درود پاڪ پڙهو بيشڪ توهان جو مون تي درود پاڪ پڙهڻ توهان جي گناهن جي لاءِ مغفرت آهي

ساڄي پاسي تي سمهڻ ﴿5﴾هڪ ٽوٽ تي ٽيڪ لڳائي سُمهڻ ﴿6﴾ويهي ائين سمهڻ جو هڪ پاسي جهڪيل هجي جنهن ڪري ويهڻ واري جڳهه جا هڪ ياٻئي پاسا مٿي ٿي وڃن . ﴿7﴾اگهاڙي پُٺيءَ تي سوار هجي پر جانور هيٺاهينءَ ڏانهن لهي رهيو هجي ﴿8﴾پيٽ رانن تي رکي گوڏا پَچي ويهي ائين سمهڻ جو ويهڻ واري جڳهه جا ٻئي پاسا ڄميل نہ هجن ﴿9﴾پَلٽي هڻي ائين ويهڻ جو مٿو رانن يا پِنين تي رکيل هجي .﴿10﴾اهڙيءَ طرح سمهڻ جيئن عورت سجدو ڪندي آهي جو جيئن پيٽ رانن ۽ ٻانهون پاسن سان مليل هجن ۽ ڪرايون وڇايل هجن، ڄاڻايل صورتون نماز ۾ پيدا ٿين يا نماز ڪان علاوه وضو ٽُٽي ويندو آهي پر جيڪڏهن هنن صورتن ۾ ڄاڻي واڻي سُتو تہ نماز فاسد ٿي ويندي ڄاڻي واڻي نہ سُتو تہ وضو ٽُٽي ويندو نماز باقي آهي،وضو ڪانپوءِ (مخصوص شرطن سان) رهيل نماز انهيءَ جاءِ تان پڙهي سگهي ٿو جتان نندب آئي هئي، شرطن جي خبر نہ هجي تہ نئين سر پڙهڻ گهرجي . (ماخوذ از فتاويٰ رضويه شريف تخريج شده ج 1 ص 365 کان 366 رضا فائونديشن مرڪز الاولياء لاهور)

فرمان مصطفي صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم : توهان جتي بہ هجو مون تي درود پڙهو ڇو جو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي .

مسجدن جا وضو خانا

ڏندڻ ڪرڻ سان ڪڏهن ڪڏهن ڏندن ۾ رت اچي ويندو آهي ۽ ٿُڪَ بہ ٻاڙهي تي وجڻ جي ڪري ناپاڪ ٿي ويندي آهي پرافسوس جو احتياط ناهي ڪيو ويندو مسجدن جا وضو خانا بہ اونها گهٽ هوندا آهن جنهن سبب ٻاڙهي ٿُڪَ واري گرڙين جون ڦهنگون ڪپڙن يا جسم تي پونديون آهن، ۽ گڏوگڏ گهر جي غسلخاني جي پڪي فرش تي وضو ڪرڻ وقت ان ڪان بہ وڌيڪ ڦهنگون پونديون آهن .

گهر ۾ وضو خانو ٺهرايو

اڄڪلهہ واش بيسن (هٿ ڌوئڻ جي گيندي) تي بيٺي بيٺي وضو ڪرڻ جو رواج آهي جيڪو مُسّتَحب جي خلاف آهي افسوس ماڻهو پرآسائش وڏا وڏا بنگلا تہ ٺهرائيندا آهن پر ان ۾ وضو خانو ناهن ٺهرائيندا، سنّتن جو درد رکندڙ اسلامي ڀائرن جي خدمت ۾ مدني التجا آهي تہ ٿي سگهي تہ پنهنجي گهر ۾ گهٽ ۾ گهٽ هڪ ٽونٽيءَ وارو وضو خانو ضرور ٺهرايو،ان ۾ اهو احتياط ضرور رکو تہ ٽونٽيءَ مان پاڻي جي لار سڌو سنئون فرش تي ڪِرڻ بدران لاهيءَ تي

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالىٰ عليه واله وسلم : مون تي درود پاڪ جي ڪثرت ڪريو بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي .

ڪري نہ تہ ڏندن ۾ رت وغيره اچڻ جي صورت ۾ ڦِهنگُون اڏڻ جو مسئلو رهندو، ۽ جيڪڏهن توهان محتاط وضو خانو نهرائڻ چاهيو ٿا تہ هن رسالي جي پُنيان ڏنل نقشي مان رهنمائي حاصل ڪيو. ڊبليو سي (W.C) ۾ پاٽي سان استنجا ڪرڻ جي صورت ۾ عام طور تي ٻنهي پيرن جي پيڏين ڏانهن ڦهنگون اينديون آهن ان لاءِ فارغ ٿيڻ ڪانپوءِ احتياط جي طور تي اهي پيرن جا حصا ڌوئي ڇڏجن .

وضو خانو نهرائڻ جو طريقو

گهرو وضو خاني جي ڪُل مَساحت يعني ڊيگهه ويڪرچاليهه چاليهه انچ، زمين ڪان مٿاهين 16 انچ، ان جي مٿان وڏيڪ 9 انچن جي ويهڻ واري جاءِ جنهن جي ويڪر ساڍا ڏهه انچ ۽ ڊيگهه هڪ ڪناري ڪان ٻئي ڪناري تائين يعني ڏاڪي جيان هجي،ان ويهڻ واري جڳهه ۽ سامهون واري پِٽ جو وچ وارو فاصلو 26 انچ،اڳيان ڪان اهڙي طرح لاهي (slope) نهرايو جو نالي ساڍا ٽي انچ ڪان وڏيڪ نہ هجي. پير رکڻ جي جڳهه قدم جي ڊيگهه جي مقدار ڪان ٿورو وڏيڪ هجي **مثال طور** ڪل ساڍا يارهن انچ هجي ٻنهي

فرمانِ مصطفٰے صَلَّی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

قدمن جي وچ واري حصي ۾ وڌيڪ اندرئين پاسي کان ساڍن چئن انچن جي خالي جاءِ لهنواري زمين تائين ائين ڪٽي وڃو جو نالي ساڍن ٽن انچن کان وڌي نه ٿي وڃي، سڄي لاهي ۾ ڪٽي به اپار نه رکيو وڃي L(ايل)بناوٽ جي مڪسچر ٽونٽي نالي جي زمين کان 32 انچ مٿي هجي، هن پاڻي جي لار گهرائي واري لاهي (slope) تي ڪِرندي ۽ توهان لاءِ ڏندن جي رت وغيره ناپاڪي کان بچڻ اِن شَآءَالله عَزَّوَجَلَّ آسان ٿي ويندو. معمولي ڦيرڦار ڪري مسجدن ۾ به انهي ترڪيب سان وضو خانو نهرائي سگهجي ٿو .

”يَارَسُولَ الله“ جي ڏهن اکرن جي نسبت سان وضو خاني جا 10 مدني گل

(1) . **ٿي** سگهي ته هن ئي رسالي جي ڇُپيان ڏنل وضو خاني جي نقشي مان رهنمائي حاصل ڪري پنهنجي گهر ۾ وضو خانو نهرايو. (2)**ڪاريگر**جا دليل ٻُڌڻ کان سواءِ ڄاڻايل نقشي مطابق نهيل گهرو وضو خاني جي مٿاهين(يعني پيررکڻ واري) فرش جي لاهي (slope) ٻه انچ رکو.(3) جيڪڏهن هڪ کان وڌيڪ ٽونٽيون لڳرائڻيون هجن ته ٻن ٽونٽين جي وچ ۾ 25

فرمان مصطفٰي صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم ; جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعالٰي ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

انچن جوفاصلو رکو.(4) **وضو خاني** جي ٽوٽيءَ ۾ ضرورت مطابق پلاسٽڪ جي نِپل لڳائي ڇڏيو (5) **جيڪڏهن** پائيپ پِٽ کان ٻاهران لڳرايو تہ ضرورت مطابق ويهڻ جي جاءِ هڪ يا ٻہ انچ وڏيڪ پري ڪري ڇڏيو. (6) **بهتر** اهوآهي تہ ڪچو ڪم ڪرائي هڪ اڌ دفعوان تي ويهي ڪري يا وضو ڪري چڱي طرح ڏسڻ کان پوءِ پڪو ڪرايو. (7) وضوخاني يا غسل خاني وغيره جي فرش تي ٽائيلز لڳرائڻي هجي تہ کهري (Slip Resistance Tiles)لڳرايو، جيئن ترڪڻ جو خطرو گهٽجي وڃي . (8) **بهتر** اهو آهي تہ وضو خاني تي چار خانيدار ٽائيلز(Check Tiles)لڳرايو تہ جيئن ترڪڻ جو امڪان ئي نہ رهي (9) جيڪڏهن چارخانيدار ٽائيلز نہ ملي سگهن تہ پير رکڻ واري جاءِ جو ڪنارو ۽ ان سان مليل لاهي گهٽ ۾ گهٽ ٻہ ٻہ انچ پٿريلي ۽ خوب کهري ۽ گول نهرايو تہ جيئن ضرورت مطابق پيرگسائي ڪري مٽي وغيره صاف ڪري سگهجي (10)بورچي خانو،غسلخانو،بَيتُ الخَلَاء جو فرش، ڪُليل اگڻ، ڇت، مسجد جو وضوخانو ۽ جتي جتي پاڻي وهائڻ جي ضرورت پوندي آهي انهن جڳهن جي فرش جي

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

لاهي (Slope) ڪاريگر جيڪو ٻُڌائي ان ڪان ٻنا هٻڪ جي ڏيوڍو(مثال طور هو ٻه انچ چوي ته توهان ٽي انچ) رکرايو، ڪاريگر اهو ئي چوندو ته توهان گھٽتي نه ڪيو هڪ ڦڙو ٻه پاڻيءَ جو نه بيهندو جيڪڏهن توهان ان جي ڳالهين ۾ اچي ويندؤ ته ٽي سگهي ٿو لاهي برابر نه نهي، تنهنڪري ان جي ڳالهه تي ڀروسو نه ڪندؤ ته اِن شَآءَاللہ عَزَّوَجَلَّ ان جو فائدو توهان پاڻ ئي ڏسي ونندؤ چو ته مشاهدو اهو ئي آهي ته گهڻو ڪري فرش وغيره تي جڳهه جڳهه تي پاڻي بيهي رهندوآهي .

جن جو وضو برقرار نہ رهندو هجي انهن جي لاءِ 6 احڪام

《1》 **قطرا** اچڻ، پويان ڪان ريح خارج ٿيڻ، زخم وهڻ، سور واري اک مان بيماريءَ جي ڪري ڳوڙها وهڻ، ڪن، ڏُن، ڇاتين مان پاڻي نڪرڻ، ڦرڙي يا ڦٽ مان رُطوبت وهڻ ۽ دست اچڻ سان وضو ٽُٽي ويندو آهي جيڪڏهن ڪنهن کي ان طرح جي بيماري لڳاتار جاري رهي ۽ شروع ڪان آخر تائين پوروهڪ وقت اهڙو گذري وجي جو وضوءَ سان فرض نماز ادا نہ ڪري سگهي تہ اهو شرعي طور معذور آهي هڪ

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالیٰ عليه وآله وسلم : جنهن مون تي درود پڙهڻ وساري ڇڏيو اهو جنت جو رستو ڀُلجي ويو .

ئي وضوءَ سان ان وقت ۾ جيتريون نمازون چاهي پڙهي ان جو وضو ان مرض سان نه ٽُٽندو.

(مراقي الفلاح معه حاشية طحطاوي ص 149)

﴿2﴾فرض نماز جو وقت ختم ٿيندي ئي معذور جو وضو ٽُٽي ويندو آهي ۽ اهو حڪم ان صورت ۾ هوندو جڏهن معذور جو عُذر وضوءَ جي دؤران يا وضوءَ ڪان پوءِ ظاهر ٿئي جيڪڏهن ائين نه هجي ۽ ٻيو ڪو حدث به لاحق نه ٿيو هجي(يعني اهڙو ڪو سبب پيش نه آيو هجي جنهن جي ڪري وضو ڪرڻ لازمي ٿي پئي) ته فرض نماز جو وقت ختم ٿيڻ سان وضو نه ٽُٽندو. (ملخصًا الدرالمختار معه رد المحتار ج 1 ص 556) فرض نماز جو وقت ختم ٿيڻ سان معذور جو وضو ٽُٽي ويندو. جيئن ڪنهن ٽيپهريءَ جي وقت وضو ڪيو هو ته سج لهندي ئي وضو ٽُٽي ويندو آهي ۽ جيڪڏهن ڪنهن سج نڪرڻ ڪان پوءِ وضو ڪيو ته جيستائين ٻيپهري جو وقت ختم نه ٿئي وضو نه ٽُٽندو جو اجا تائين ڪنهن فرض نماز جو وقت ختم ناهي ٿيو. (الهداية معه فتح القدير ج 1 ص 160)

﴿3﴾ جڏهن عذر ثابت ٿي ويو ته جيستائين نماز جي هڪ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تعالیٰ عليه واٰلهٖ وسلَّم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

پوري وقت ۾ هڪ دفعو به اها شيءِ موجود هوندي ته اهو شخص معذور ئي رهندو، **مثال طور** ڪنهن کي پورو وقت قطرا ايندا رهيا ايتري مهلت ئي نه ملي جو وضو ڪري فرض نماز ادا ڪري وٺي ته پوءِ اهو معذور ٿي ويو، ۽ وري ٻئي وقت ۾ ايترو موقعو مليو ته وضو ڪري نماز پڙهي وٺي پرهڪ اڌ ڀيرو قطرو اچي ٿو وڃي ته پوءِ به معذور آهي ها جيڪڏهن پورو وقت اهڙو گذري ويو جو هڪ دفعو به قطرو نه آيو ته معذور نه رهيو پوءِ جڏهن به پهرين حالت آئي (يعني سمورو وقت مسلسل مرض رهيو) ته وري معذور ٿي ويو. (فتاويٰ عالمگيري ج 1 ص 41)

﴿4﴾ معذور جو وضو انهيءَ شيءِ سان نه ٽُٽندو جنهن جي ڪري معذور آهي ها جيڪڏهن ٻي ڪا شيءِ وضو ٽوڙڻ واري موجود هوندي ته وضو ٽُٽي ويندو. **مثال طور** جنهن کي ريح خارج ڪرڻ جو مرض آهي قطرو نڪرڻ سان ان جو وضو ٽُٽي ويندو ۽ جنهن کي قطري جو مرض آهي ان جو ريح خارج ٿيڻ سان وضو ٽُٽي ويندو.

﴿5﴾ معذور ڪنهن حَدَث (وضو ٽوڙڻ واري عمل) ڪانپوءِ وضو

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم : جنهن مون تي درود پڙهڻ وساري ڇڏيو اهو جنت جو رستو ڀُلجي ويو .

ڪيو ۽ وضو ڪرڻ وقت اها شيءِ ناهي، جنهن جي ڪري معذور آهي پر پوءِ وضو ڪان پوءِ اها عذر واري شيء اچي وئي تہ وضوٽُٽي ويندو(اهو حڪم ان صورت ۾تيندو جڏهن تہ معذور پنهنجي عذرجي بدران ڪنهن ٻئي سبب جي ڪري وضو ڪيو هجي جيڪڏهن پنهنجي عُذر جي سبب وضو ڪيو تہ وضو ڪان پوءِ عذر موجود هجڻ جي صورت ۾ وضو نہ ٽُٽندو) **مثال طور** جنهن کي قطرو ايندو هو ان جي ريح خارج ٿي وئي ۽ ان وضو ڪيو ۽ وضو ڪرڻ وقت قطرو بند هو ۽ وضو ڪرڻ ڪان پوءِ قطرو آيو تہ وضو ٽُٽي ويو ۽ ها جيڪڏهن وضوءَ جي دؤران قطرو جاري هو تہ وضو نہ ٽُٽو . (الدرالمختار معه ردالمحتار ج 1 ص 557)

﴿6﴾معذور کي اهڙو عُذر هجي جو جنهن سبب ڪپڙا ناپاڪ ٿي ويندا هجن تہ جيڪڏهن هڪ دِرهم کان وڌيڪ ناپاڪ ٿي ويا ۽ هو سمجهي ٿو تہ ايترو موقعو ملي ويندو جو ان کي ڌوئي پاڪ ڪپڙن سان نماز پڙهي وٺندس تہ پاڪ ڪري نماز پڙهڻ فرض آهي ۽ جيڪڏهن سمجهي ٿو تہ نماز پڙهندي پڙهندي وري ايترو ئي ناپاڪ ٿي ويندو تہ پوءِ ڌوئڻ ضروري ناهي، انهيءَ سان ئي پڙهي، جيتوڻيڪ مُصلو آلو

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالىٰ عليه واٰله وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

ئي چو نہ ٿي وڃي ان جي نماز ٿي ويندي .

(الدرالمختار معه ردالمحتار ج 1 ص 556 ، فتاويٰ رضويه ج 4ص 375 رضا فاؤنديشن لاهور)

(معذور جي وضوءَ جا تفصيلي مسئلا بهارِ شريعت حصي 2 مان معلوم ڪريو)

ست مختلف مسئلا

《1》 پيشاب، پائخانو، وَدي، مَذي، مَني، جيت، يا پٿري مرد يا عورت جي اڳيان يا پويان کان نڪري تہ وضو ٽُٽي ويندو . (الدرالمختار معه رد المحتار ج 1 ص 286) 《2》 مرد يا عورت جي پُٺيان کان معمولي هوابہ خارج ٿي تہ وضو ٽُٽي ويندو. (ايضًا) مرد يا عورت جي اڳيان کان هوا خارج ٿي تہ وضو نہ ٽُٽندو. (الدرالمختار معه رد المحتار ج 1 ص 286)《 3》 بيهوش ٿي وڃڻ سان وضو ٽُٽي ويندو آهي. (فتاويٰ عالمگيري ج 1 ص 12) 《4》ڪجهہ ماڻهو چوندا آهن تہ خنزير جو نالو وٺڻ سان وضو ٽُٽي ويندو آهي اهو غلط آهي. 《5》 وضوءَ جي دؤران جيڪڏهن ريح خارج ٿي وئي يا ڪنهن سبب جي ڪري وضو ٽُٽي وڃي تہ نئين سِر وضو ڪري ونو ۽ اڳ ڌوتل عضوا اڻ ڌوتل ٿي ويندا. (ماخوذ از فتاويٰ رضويه ج 1 ص 255 رضا فائونديشن لاهور)《6》 قرآنِ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم : جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهہ رحمتون موڪليندو آهي .

پاڪ يا ان جي ڪنهن آيت کي ياڪنهن بہ زبان ۾ قرآن پاڪ جو ترجمو هجي تہ ان کي بغير وضوءَ جي ڇهڻ حرام آهي . (فتاويٰ عالمگيري ج 1 ص 38) ﴿7﴾ آيت کي بنا ڇهڻ جي ڏسي ڪري يا زباني بغير وضوءَ جي پڙهڻ ۾ حرج نہ آهي.

يَا رَبِّ مُصطفٰی عَزَّوَجَلَّ **اسان کي اسراف کان بچندي شرعي وضوءَ سان هر وقت باوضو رهڻ نصيب فرماءِ .** آمين بجاه النبي الامين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

وضو ۾ پاڻيءَ جو اسراف

اڄڪلهہ ڪيترائي ماڻهو وضوءَ ۾ تيز ٽوٽي کولي تمام گهڻو پاڻي وهائيندا آهن ايتري تائين جو ڪي تہ وضو خاني تي ايندي ئي پهريان ٽوٽي کوليندا آهن ان کان پوءِ ٻانهون مٿي ڪندا آهن، ۽ ايتري دير تائين **مَعَاذَالله** پاڻي ضايع ٿيندو رهندو آهي. اهڙيءَ طرح مَسَحَ جي دؤران گهڻا ماڻهو ٽوٽي کُليل ڇڏي ڏيندا آهن، اسان سڀني کي الله کان ڊڄي ڪري اسراف کان بچڻ گهرجي، قيامت جي ڏينهن ذري ذري ۽ ڦڙي ڦڙي جو حساب ٿيندو، اِسراف کان بچڻ جي لاءِ هيٺيون چار مبارڪ حديثون پڙهو ۽ خدا عَزَّوَجَلَّ جي عَزَّوَجَلَّ خوف کان ڊڄو.

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ هن مون تي درود پاڪ نہ پڙهيو تحقيق اهو بد بخت ٿي ويو.

﴿1﴾ وهندڙ نهر تي بہ اسراف

الله عزّوجلّ جا پيارا رسول، رسولِ مقبول صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم حضرتِ سيِّدُنا سَعد رضی اللہ تعالیٰ عنہ وٽان گذريا جيڪي وضو ڪري رهيا هئا، ارشاد فرمايائون، ”اهو اسراف ڇا جو؟ عرض ڪيائون تہ، ”ڇا وضوءَ ۾ بہ اسراف آهي؟ تہ فرمايائون، ”ها جيتوڻيڪ جو توهان وهندڙ نهر تي بہ هجو.“

(سنن ابن ماجه ج ا ص 254 رقم الحديث 425 مطبوعه دارالمعرفه بيروت)

اعليٰ حضرت جي فتويٰ

منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امامِ اهلسنّت رضی اللہ تعالیٰ عنہ هن حديث جي تحت فرمائن ٿا تہ، ”حديثِ مبارڪ وهندڙ نهر ۾ بہ اسراف ثابت فرمايو ۽ اسراف کي شريعت ۾ مَذمت جوڳو قرار ڏنو ويو آهي: اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ **(ترجمو ڪنزالايمان : بيشڪ اجايو خرچ ڪندڙ ان کي پسند ناهن. سيپاري اٺين سورة الانعام آيت 141)** واري آيت سڳوري جو حڪم مطلق (يعني عام) آهي تہ پوءِ اهو اسراف بہ مذموم ۽ منع قرار ڏنو ويو هوندو، بلڪ خود وضوءَ جي اسراف ۾ نهي (منع) جو صيغو استعمال ٿيو آهي ۽نهي حقيقي طور تي حرام هجڻ کي ظاهر ڪندي

آهي .

(فتاويٰ رضويه شريف تخريج شده ج 1 ص 731)

مفتي احمد يار خان جو تفسير

مُفسرِ شهير مفتي احمد يار خان رَحمَۃُاللہِ تعالیٰ عَلَیہِ اعليٰ حضرت جي فتويٰ ۾ پيش ڪيل سورۃُالانعام جي 141 نمبر آيت سڳوري جي تحت اجائي خرچ (يعني اسراف) جو تفصيل بيان ڪندي لکن ٿا، "ناجائز جڳهه تي خرچ ڪرڻ بہ اجايو خرچ آهي ۽ سڄو مال خرچ ڪري ٻارن ٻچن کي فقير بڻائي ڇڏڻ بہ اجايو خرچ آهي، ۽ ضرورت کان وڌيڪ خرچ بہ اجايو خرچ آهي ان لاءِ وضو وارن عضون کي بنا شرعي اجازت جي چار پيرا ڌوئڻ اسراف قرار ڏنو ويو" .

(تفسير نورالعرفان ص 232)

﴿2﴾ اسراف نہ ڪر

حضرتِ سيّدُنا عَبدُالله بِن عُمَر رضي الله تعاليٰ عنهما فرمائن ٿا الله عَزَّوَجَلَّ جي محبوب، داناءِ غُيُوب، مُنَزَّهٌ عَنِ الْعُيُوب صلى الله تعاليٰ عليه واله وسلم هڪ شخص کي وضو ڪندي ڏٺو تہ فرمايائون، " اسراف نہ ڪر."

(سنن ابن ماجه ج 1 ص 254 رقم الحديث 434 مطبوعه دارالمعرفه بيروت)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰه تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : **توهان جتي بہ هجو مون تي درود پڙهو چو جو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي .**

﴿3﴾ اسراف شيطاني ڪم آهي

حضرتِ سيّدُنا اَنس رضی اللّٰہ تعالیٰ عنہ کان روايت آهي، وضو ۾ تمام گهڻو پاڻي وهائڻ ۾ ڪا ڀلائي ناهي ۽ اهو ڪم شيطان جي طرفان آهي . (ڪنزالعمال ج 9 ص 144 رقم الحديث 26255)

﴿4﴾ جنت جو اڇو محل گهرڻ ڪيئن آهي؟

حضرتِ سَيّدُنا عَبدُالله ابنِ مُغَفَل رضی اللّٰہ تعالیٰ عنہ پنهنجي پُٽَ کي هيئن دعا گهرندي ٻُڌو تہ "اي الاهي عَزَّوَجَلَّ !مان توکان جنّت جو ساڄي پاسي وارو اڇو محل گهران ٿو تہ فرمايائون، اي منهنجا پٽ! اللّٰه عَزَّوَجَلَّ کان جنّت گُهر ۽ دوزخ کان ان جي پناھ گهر.مون رَسُولُ الله صَلَّى اللّٰه تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم کي فرمائيندي ٻُڌو آهي تہ هن امت ۾ اها قوم ٿيندي جيڪا وضو ۽ دعا ۾ حد کان وڌي ويندي . (سنن ابي داؤد ج 1 ص 68 رقم الحديث 96 مطبوعه داراحياء التراث العربي)

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! مُفسرِ شهير حضرت مفتي احمد يار خان رَحْمَةُ اللّٰهِ تعالیٰ عَلَيْهِ هن حديثِ پاڪ جي تحت فرمائن ٿا تہ "دعا ۾ حد کان وڌڻ تہ اهو آهي جو اهڙي ڳالھ خاص طور تي گهري وڃي جنهن جي ضرورت نہ هجي جيئن سندن جي پُٽَ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تعالىٰ عليه واٰله وسلم ؛ جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهہ رحمتون موڪليندو آهي .

ڪيو. فردوس (جيڪا سڀ کان اعليٰ جنّت آهي ان جو) گهرڻ بهتر آهي ڇو تہ ان ۾ شخصي تعيُّن (ڪنهن خاص شيءِ ڪي مقرر ڪرڻ) ناهي بلڪ نوعي تَقَرُّر(ڪنهن قسم ڪي مقرر ڪرڻ) آهي ۽ انهيءَ جو حڪم ڏنو ويو آهي، وضوءَ ۾ حد کان وڌڻ ٻن طريقن سان ٿي سگهي ٿو(ٽي ڀيرا ڌوئڻ بدران) وڌيڪ تعداد ۾ ڌوئڻ ۽ عضوي جي حد ۾ واڌارو جيئن پير گوڏن تائين ۽ ٻانهون بغل تائين اهي ٻئي ڳالهيون منع آهن .

(مرآة المناجيح ج 1 ص 239)

بُرو ڪيو، ظُلم ڪيو

هڪ اعرابي حضور سيّد عالم صَلَّى اللهُ تعالىٰ عليه واٰله وسلم جي خدمت اقدس ۾ حاضر ٿي ڪري وضوءَ جي باري ۾ پُڇيو؟ حضورِ اقدس صَلَّى اللهُ تعالىٰ عليه واٰله وسلم ان کي وضو ڪري ڏيکاريو، جنهن ۾ هر عضوو تي ٽي ڀيرا ڌوتائون پوءِ فرمايائون،وضو ائين آهي، ۽ پوءِ جيڪو ان کان وڌيڪ ڪري يا گهٽ ڪري ان بُرو ڪيو ۽ ظلم ڪيو.

(سنن نسائي ج 1 ص 88 دارالجيل بيروت)

عملي طور تي وضو سکو

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! هن حديثِ پاڪ مان معلوم

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالیٰ عليه واله وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

ٿيو تہ سيکارڻ جي لاءِ پاڻ عملي طور تي وضو ڪري ٻين کي ڏيکارڻ سنّت مان ثابت آهي، مبلغن کي گهرجي تہ هن تي عمل ڪندي،بنا اسراف جي رُڳوضرورت آهر پاڻي وهائي ٽي ٽي ڀيرا عضوا ڌوئي وضو ڪري اسلامي ڀائرن کي ڏيکاريو،۽ ڪڏهن بہ بنا شرعي ضرورت جي ڪو عضوو چار ڀيرا نہ ڌوئجي ان جو خيال رکيو وڃي پوءِ جيڪو خوشيءَ سان پنهنجي اصلاح ڪرڻ چاهي تہ اهو بہ وضو ڪري مبلغ کي ڏيکاري ۽پنهنجون غلطيون ختم ڪري . دعوتِ اسلامي جي **سنتن جي تربيت** جي مدني قافلن ۾**عاشقان رسول** جي صحبت ۾ اهو مدني ڪم چڱيءَ طرح ٿي سگهي ٿو. صحيح وضو ڪرڻ ضرور ضرور سکي وٺو، رُڳو هڪ اڌ ڀيرو **وضوءَ جو طريقو** پڙهي ڇڏڻ سان صحيح معنيٰ ۾وضو ڪرڻ اچي وڃي اهو ڏاڍو مشڪل آهي . پر هر هر مَشق ڪرڻي پوندي .

مسجد ۽ مدرسي جي پاڻيءَ جو اسراف

مسجد ۽ مدرسي وغيره جي وضو خاني ۾ جيڪو پاڻي هوندو آهي اهو"**وقف**"جي حڪم ۾ هوندو آهي ان ۾ ۽

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم : **توهان جتي بہ هجو مون تي درود پڙهو ڇو جو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي .**

پنهنجي گهر جي پاڻيءَ جي حڪم ۾ فرق هوندو آهي، جيڪي ماڻهو مسجد ۾ وضوخاني تي بيدرديءَ سان پاڻي وهائيندا آهن بلڪ وضوءَ ۾ بنا ضرورت جي فقط لاپرواهي يا جهالت جي ڪري ٽن ڪان وڌيڪ ڀيرا عضوا ڌوئيندا آهن اهي هن مبارڪ فتويٰ تي خوب غور ڪن ۽ خوفِ خدا عَزَّوَجَلَّ ڪان ڏڄن ۽ آئنده جي لاءِ توبهہ ڪن . جيئن تہ منهنجا آقا، اعليٰ حضرت، اِمامِ اهلسنّت، وليءِ نعمت، عَظِيمُ البَرَڪت، عظيم المرتبت، پروانهءِ شمع رسالت،باعث خيرو برڪت، حضرت عَلامہ مَولَانا الحاج الحافظ القاري الشاه امام اَحمَد رَضا خان رَحْمَۃُ اللّٰہِ تعالیٰ عَلَیْہِ فرمائن ٿا، **”جيڪڏهن وقف جي پاڻيءَ سان وضو ڪيو ويو تہ گهڻو خرچ ڪرڻ بِالاِتفاق حرام آهي ڇو تہ ان ۾ گهڻو خرچ ڪرڻ جي اجازت ناهي ڏني وئي ۽ مدرسن جو پاڻي انهيءَ قسم جو هوندو آهي جيڪو صرف انهن ئي ماڻهن لاءِ وقف هوندو آهي جيڪي شرعي وضو ڪندا آهن.“**

(فتاويٰ رضويه شريف تخريج شده ج 1 ص 658 مطبوعه رضا فاؤنديشن لاهور)

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! جيڪو پنهنجو پاڻ کي اسراف ڪان نہ ٿو بچائي سگهي ان کي گهرجي تہ پنهنجي ذاتي پاڻي مثال

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تعالٰى عليه واٰله وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

طور پنهنجي گهر جي پاڻيءَ سان وضو ڪري، مَعَاذَاللهان جو اهو مطلب ناهي ته ذاتي پاڻيءَ جي اسراف جي عام اجازت آهي،بلڪ گهر ۾ خوب مشق ڪري شرعي وضو سکي وٺي ته جيئن مسجد جي پاڻيءَ جو اِسرَاف ڪري حرام جو مُرتَڪِب نه ٿئي .

”احمد رضا“جي سنڌ اکرن جي نسبت سان اعليٰ حضرت جي طرفان اسراف کان بچڻ جون 7 تدبيرون

﴿1﴾ **ڪجهه** ماڻهو ٻُڪ ۾ پاڻي اهڙيءَ طرح وجهندا آهن جو وهڻ لڳندو آهي حالانڪ جيڪو پاڻي هارجي ويو سو بيڪار ٿي ويو ان معاملي ۾ احتياط ڪيو وڃي .

﴿2﴾ **اهو** ضروري ناهي ته هر ٻُڪ ڀريل هجي پر جنهن ڪم جي لاءِ ٻُڪ ڀريو ان جو اندازو ڪيو مثال طور نڪ ۾ نرم هڏيءَ تائين پاڻي چاڙهڻ لاءِ سڄي ٻُڪ نه، پر اڌ به ڪافي آهي بلڪ ڀريل ٻُڪ گرڙيءَ جي لاءِ به نه ڪٽو.

﴿3﴾ **ڪؤنري** جي ٿُن (منهن) وِچڙرو هئڻ گهرجي ۽ نه ايتري سوڙهو جو پاڻي دير سان اچي ۽ نه ايترو کُليل جو پاڻي ضرورت کان وڌيڪ وهي، ان جو فرق ائين معلوم ٿي

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم ؛ جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

سگهي ٿو ته وڏي ٻاٽي ۾ پاڻي ڪٽي وضو ڪريو ته گهڻو خرچ ٿيندو ۽ اهڙيءَ طرح **ڪليل تُن** مان پاڻي وهائڻ وڌيڪ خرچ ڪرڻ آهي ۽ جيڪڏهن ڪؤنرو اهڙو **(يعني ڪليل تُن وارو)** هجي، ته احتياط ڪري پوري لار نه ڪيرائجي بلڪ هلڪي ڪيرائجي . **(ٽونٽي کولڻ وقت به انهن ڳالهين جو خيال رکو.)**

﴿4﴾ **عُضوا** ڌوئڻ کان اڳ انهن تي آلا هٿ ڦيرائي ڇڏجن جو ان سان پاڻي جلدي وهندو آهي ۽ ٿورو **(پاڻي)** گهڻي (پاڻيءَ) جو ڪم ڏيندو آهي، خاص ڪري سياري جي ڏينهن ۾ ان جي گهڻي ضرورت پوندي آهي ڇو ته عُضون ۾ خشڪي هوندي آهي ۽ وهندڙ لار وچ ۾ جڳهه خالي ڇڏي ڏيندي آهي جيڪو (عام طور تي) ڏنو ويندو آهي .

﴿5﴾ **ڪراين** تي وار هجن ته ڪترائي ڇڏيو ڇو ته انهن جي هجڻ سان پاڻي وڌيڪ خرچ ٿيندو آهي پر ڪُوڙڻ سان اهي سخت ٿي ويندا آهن ان ڪري مشين جي ذريعي ڪترائڻ بهتر آهي جيڪا بلڪل صاف ڪري ڇڏيندي آهي ۽ سيني کان بهترين ۽ افضل **نُوره** (هڪ قسم جو بال صفا پائوڊر) آهي جو انهن عُضون جي لاءِ اهو ئي سنّت مان ثابت آهي، جيئن

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تعالٰی علیہ واٰلہٖ وسلّم : جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ هن مون تي درود پاڪ نہ پڙهيو تحقيق اهو بد بخت ٿي ويو.

تہ اُمُّ المؤمِنِين سَيِّدَتُنَا اُمِّ سَلَمہ رضی اللّٰہ تعالٰی عنہا فرمائن ٿيون، ”رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ تعالٰی علیہ واٰلہٖ وسلّم جڏهن نُوره جو استعمال فرمائيندا هئا تہ سِتر مبارڪ تي پنهنجي هٿ مبارڪ سان لڳائيندا هئا ۽ باقي نوراني جسم تي اَزواج مُطَّهرات رَضِيَ اللّٰه تَعاليٰ عَنهُنَّ لڳائينديون هيون - (ابن ماجه ج 4 ص 225حديث 3715 دارالمعرفه بيروت) ۽ جيڪڏهن نُوره وغيره نہ لڳايو تہ اڳ ۾ پاڻيءَ سان خوب آلو ڪيو جو سڀ وار سِڌا ٿي وڃن نہ تہ اُين وارن جي پاڙ ڪان پاڻي گذري ويو ۽ چوٽيءَ ڪان نہ وهيو تہ وضو نہ ٿيندو.

﴿6﴾ **هٿن** ۽ پيرن تي جيڪڏهن بدني مان لار وجهو تہ ننهن ڪان وٺي نونين ڪان مٿي تائين يا پيڏين ڪان مٿي تائين لڳاتار وجهو جو هڪ ئي پيري ۾ هر جڳهہ تي هڪ ئي پيرو پاڻي هارجي، پاڻي جڏهن هارجي رهيو هجي ۽ هٿ جي چرپر ۾ دير ٿيندي تہ هڪ جڳهہ تي هرهر پاڻي هارجندو. (اهڙيءَ طرح اسراف جي صورت پيدا ٿيندي.)

﴿7﴾ **ڪجهہ** ماڻهو ائين ڪندا آهن جو ننهن ڪان نونٺ يا پيرن جي پيڏين تائين پاڻي وهائيندا آيا پوءِ جڏهن ننهن ڏانهن بئي ۽ ٽئين دفعي وهاين تہ هٿ نہ روڪين، پر اها ئي

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس.

لار جاري رکن . ائين نہ ڪريو جو ان سان ٽي ڀيرا ڌوئڻ بدران پنج ڀيرا ٿي ويندا پر هر ڀيري نونڻ يا ڀيڏيءَ تائين لار آڏي روڪي ڇڏيو ۽ روڪيل هٿ ننهن تائين ڪٽي وجو ۽ اتان وري پاڻي وهائڻ شروع ڪريو جو سنّت اها ئي آهي تہ ننهن ڪان نونين تائين يا ڀيڏينَ تائين وهي ۽ نہ ڪي ان جي اُبتڙ (يعني نوٺ يا ڀيڏين ڪان ننهن ڏانهن پاڻي وهائيندو وجڻ سنّت ناهي) جامع قول اهو آهي تہ سليقي ڪان ڪم ونو، اِمَام شَافَعِي رَحۡمَۃُ اللهِ تعالیٰ عَلَیۡہِ ڇا خوب فرمايو آهي،"سليقي سان ڪٽندؤ تہ ٿورو بہ ڪافي ٿي ويندو آهي ۽ بد سليقي سان تہ گهڻو بہ ڪافي ناهي ٿيندو.

(از افادات فتاويٰ رضويه شريف تخريج شده ج 1 ص 765 کان 770 رضا فائونڊيشن لاهور)

"خدا! اسراف ڪان بچاءِ"جي چوڏهن اکرن جي نسبت سان اسراف کان بچڻ جا 14 مدني گل

﴿1﴾اج تائين جيترو بہ ناجائز اسراف ڪيو آهي ان ڪان توبہ ڪري اڳتي ان ڪان بچڻ جي ڀرپور ڪوشش شروع ڪريو.

﴿2﴾ غور ۽ فڪر ڪريو تہ اهڙي صورت بڻجي وجي جو

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم : جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي .

وضو ۽ غسل ٻہ سنّت جي مطابق ڪجي ۽ پاڻي ٻہ گهٽ ۾ گهٽ خرچ ٿئي، پنهنجو پاڻ کي خوف ڏياريو تہ قيامت ۾ هڪ هڪ ذري ۽ ڦڙي ڦڙي جو حساب ٿيندو.

《3》 **وضو** ڪرڻ وقت ٽونٽي احتياط سان کوليو، وضوءَ جي دوران ڪوشش ڪريو تہ هڪ هٿ ٽونٽيءَ جي مٿان هجي ۽ ضرورت پوري ٿيڻ ڪانپوءِ هرهر ٽونٽي بند ڪندا رهو.

《4》 **ٽونٽيءَ** جي مقابلي ۾ بَدني سان وضو ڪرڻ ۾ پاڻي گهٽ خرچ ٿيندو آهي جيڪو ڪري سگهي تہ اهو ڪؤنري سان وضو ڪري ۽ جيڪڏهن ٽونٽيءَ کان سواءِ گذارو نہ ٿئي تہ گهٽي قدر اهوبہ ڪري سگهجي ٿو تہ جن جن عضون ۾ آساني محسوس ڪري اهي بَدني سان ڌوئي. ٽونٽيءَ سان وضو ڪرڻ جائزبہ آهي بس ڪهڙي بہ طرح اسراف کان بچڻ جي صورت ڪڍڻ گهرجي .

《5》 **ڏندڻ**، ڪرڙي، ڪرڙو، نڪ جي صفائي، ڏاڙهي ۽ هٿن پيرن جي آڱرين جو خِلال ۽مَسَحَ ڪرڻ وقت هڪ بہ ڦڙو نہ ڪري ۽ ائين چڱيءَ طرح ٽونٽي بند ڪرڻ جي عادت بڻايو .

《6》 **خاص** طور تي سياري ۾ وضو يا غسل ڪرڻ يا ٿانوَ ۽

فرمان مصطفيٰ صَلَّی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ هن مون تي درود پاڪ نہ پڙهيو تحقيق اهو بد بخت ٿي ويو.

ڪپڙا وغيره ڌوئڻ لاءِ گرم پاڻي حاصل ڪرڻ خاطر پائيپ ۾ جمع ٿيل ٿڌو پاڻي ائين ئي وهائي ڇڏڻ بدران ڪنهن ٿانوَ ۾ ڀريان ئي ڪدي ونڻ جي ترڪيب ٺاهيو .

《7》 **هٿ** يا منهن ڌوئڻ لاءِ صابڻ جي گج ٺاهڻ لاءِ بہ پاڻي احتياط سان خرچ ڪريو مثال طور هٿ ڌوئڻ لاءِ بُڪ ۾ پاڻي جا ٿورا قطرا وجهي صابڻ ڪٽي گج ٺاهي سگهجي ٿي. جيڪڏهن اڳ ۾ئي صابڻ ڪٽي پاڻي وجهندؤ تہ پاڻي گهڻو ڪپي سگهي ٿو.

《8》 **استعمال** ڪان پوءِ اهڙي صابڻ داڻي ۾ صابڻ رکو جنهن ۾ پاڻي بلڪل نہ هجي جاڻي واڻي پاڻي ۾ رکي ڇڏڻ سان صابڻ ڳري ضايع ٿي ويندو هٿ ڌوئڻ واري بيسن جي ڪنارن تي صابڻ نہ رکيو وجي جو پاڻيءَ جي ڪري جلدي ڳري ويندو آهي .

《9》 **پاڻي پيئڻ** ڪان پوءِ گلاس ۾ بچيل ۽ ڪاڌو ڪائڻ ڪان پوءِ جڳ وغيره جو بچيل پاڻي هاري ڇڏڻ بدران ٻيهر ڪولر وغيره ۾ وجهي ڇڏيو.

《10》ميوا،ڪپڙا، ٿانوَ ۽ فرش بلڪ چانهہ جو ڪوپ يا هڪ

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : مون تي ڪثرت سان درود پاڪ پڙهو بيشڪ توهان جو مون تي درود پاڪ پڙهڻ توهان جي گناهن جي لاءِ مغفرت آهي .

چمچو به ڏوئڻ وقت ايترو گهڻو ۽ غير ضروري پاڻي وهائڻ جو اڄڪلھ رواج آهي جو حُساس يا احساس رکندڙ ماڻهو ڏکي دل ماڻهو ان کي ڏسي نه ٿو سگهي!!! اي ڪاش!

دل ميں اتر جائے مری بات

﴿11﴾**گهٽن** گهرن ۾ خوامخواه ڏينهن رات بتيون ٻرنديون رهنديون آهن ۽ پکا هلندا رهندا آهن، ضرورت پوري ٿيڻ ڪانپوءِ بتيون ۽ پکا وغيره بند ڪري ڇڏڻ جي عادت بڻايو، اسان سڀني کي آخرت جي حساب ڪان ڊڄڻ ۽ هر مُعاملي ۾ اسراف کان بچندو رهڻ گهرجي .

﴿12﴾ **بيت الخلا** ۾ بَدنو استعمال ڪريو جو ڦوهاري سان پاڪائي ڪرڻ ۾ پاڻي به گهڻو کپندو آهي ۽ پير به اڪثر آلا ٿي ويندا آهن، هر ڪنهن کي گهرجي ته هر ڀيري پيشاب ڪرڻ کان پوءِ هڪ ڪؤنرو پاڻيءَ جو ڀري W.C جي ڪنارن تي ٿورو وهائي پوءِ ٿورو مٿي ڪري (ڦهنگن ڪان بچندي) وڏي سوراخ ۾ وجهي ڇڏيندا ڪريو، اِن شَآءَالله عزوجل بدبوءِ ۽ جراثيم پيدا ٿيڻ ۾ گهٽتائي ايندي، "فلش ٽينڪ" سان صفائي ۾ پاڻي گهڻو خرچ ٿيندو آهي .

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعالىٰ عليه واله وسلم : جنهن مون تي ڏينهن ۾ پنجاهه ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن مان ان سان مصافحو ڪندس .

﴿13﴾ **ٽونٽيءَ** مان جيڪڏهن قَطرَا ٽِمندا هجن ته جلد ان جو ڪو حل ڳوليو نه ته پاڻي ضايع ٿيندو رهندو ۽ گهٽو ڪري مَسجدن ۽ مدرسن جون ٽونٽيون ٽِمنديون رهنديون آهن پر ڪو پُڇڻ وارو ڪونه هوندو آهي. اِنتظَامِيه ڪي پنهنجي ذميواريءَ جو خيال ڪندي پنهنجي آخرت جي بهتري لاءِ جلد ڪا ترڪيب ڪرڻ گهرجي .

﴿14﴾ **ڏاڍي** کائڻ، چانهه يا ڪو شربت پيئڻ، ميوا ڪٽڻ وغيره وارن مُعاملن ۾ احتياط ڪريو ته جيئن هر داڻو، هر غذائي ذرو ۽ هر ڦڙو استعمال ٿي وڃي .

يَا رَبِّ مُصطَفٰى عَزَّوَجَلَّ اسانکي اسراف کان بچندي شرعي وضوءَ سان هر وقت باوضو رهڻ نصيب فرماءِ .

آمين بِجَاه النبي الامين صلى الله تعالىٰ عليه واله وسلم

صَلُّوا عَلَى الحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعالىٰ عَلىٰ مُحَمَّد

فرمانِ مصطفيٰ صلى الله تعاليٰ عليه وآله وسلم : توهان جتي بہ هجو مون تي درود پڙهو ڇو جو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي .

”ٽونٽي ٻالهائڻ شروع ڪيو“

غِيبت ڪرڻ ۽ **ٻُڌڻ جي عادت ختم ڪرڻ** ، نماز ۽ سُنّتن جو پابند بڻجڻ جي لاءِ دعوتِ اسلامي جي **مدَني ماحول** سان هر دم وابستہ رهو، هَفتيوَار سُنّتُن ڀَريي اِجتماع ۾ پابنديءَ سان شرڪت فرمايو، سُنَّتُن جي تربيت جي لاءِ **مدَني قافلن** ۾ **عاشقان رسول** سان گڏ سفر ڪريو، ڪامياب زندگي گذارڻ ۽ آخرت سنوارڻ جي لاءِ **مدَني انعامات** جي مطابق عمل ڪري روزانو فِڪر مَدِينَہ جي ذريعي رسالو پُر ڪريو ۽ هر مَدَني مهيني جي 10 تاريخ جي اندر اندر پنهنجي ذميدار ڪي جمع ڪرايو، توهان جي ترغيب ۽ تحريص جي لاءِ **هڪ مدني بهار** پيش ڪجي ٿي ،

ضلع خوشاب (پاڪستان) جي ڪنهن ڳوٺ ۾**هڪ اسلامي ڀيڻ** جي زبان هڪدم بند ٿي وئي، ڪنهن بہ **علاج مان فائدو نہ ٿيو**. علاج جي غرض سان ان کي **بابُ المَدِينہ** (ڪراچي)

فرمانِ مصطفيٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم : مون تي درود پاڪ جي ڪثرت ڪريو بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي .

آندو ويو . هتي بہ **ڊاڪٽري علاج ڪارگر نہ** ٿيو . ان جي زبان بند ٿئي 6 مهينا گذري چڪا هئا۔ ان کي **تبليغِ قرآن وسُنَّت** جي عالمگير غير سياسي تحريڪ **دعوتِ اسلاميءَ** جي عالمي مدني مرڪز فَيضانِ مدينہ جي تہِ خاني ۾ هر آچر تي منجهند اَٽڪل ادائي بجي ٿيڻ واري **اسلامي ڀينرن** جي **سُنَّتُن ڀريي اِجتمَاع** ۾ حاضريءَ جي سعادت حاصل ٿي . اتي هڪ اسلامي ڀيڻ **اِنفرادي ڪوشش** ڪندي ان کي مسلسل 12 اجتماعن ۾ حاضري ڏيڻ جي لاءِ راضي ڪيو، ترتيب سان شرڪت ڪندي 8 رَمضَان المبارڪ 1430هہ ۾ ان جو ڇهون اجتماع هو، ان اجتماع جي ختم ٿيڻ تي پڙهيو ويندڙ صَلٰواۃُ وَسَلام دوران اَلحَمدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اوچتو ان گونگي اسلامي ڀيڻ ڳالهائڻ شروع ڪيو.

صَلُّوا عَلَی الحَبِيب! صَلَّی اللّٰهُ تَعالٰی عَلٰی مُحَمَّد

ٱلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

سُنّت جون بهارون

اَلْحَمْدُ لِلّٰه عزوجل تبليغِ قرآن ۽ سُنّت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ **دعوتِ اسلامي** جي مهڪندڙ مدني ماحول ۾ بڪثرت سُنّتون سکيون ۽ سيکاريون وينديون آهن، اوهان به پنهنجي پنهنجي شهر ۾ **دعوتِ اسلامي** جي ٿيندڙ هفتيوار اجتماع ۾ شرڪت فرمايو (ڪراچي) ۾ هر جمعرات جو فيضانِ مدينه محله سوداگران پراڻي سبزي منڊي ۾ مغرب جي نماز کان بعد ٿيڻ واري سنّت ڀريي اجتماع ۾ سڄي رات گذارڻ جي مدني التجا آهي. عاشقانِ رسول جي **مَدَني قافلن** ۾ سنّتن جي تربيت جي لاءِ سفر ۽ روزانو **فڪرِ مدينه** جي ذريعي **مَدَني انعامات** جو ڪارڊ ڀري ڪري هر مهيني پنهنجي شهر جي ذميدار کي جمع ڪرائڻ جو معمول بڻايو. اِن شآءَ الله عزوجل ان جي برڪت سان پابندِ سنّت بڻجڻ، گناهن کان نفرت ڪرڻ ۽ **ايمان جي حفاظت** جو ذهن بڻجندو، هر اسلامي ڀاءُ پنهنجو هي مدني ذهن بڻائي ته، **”مون کي پنهنجي ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش ڪرڻي آهي“** اِن شآءَ الله عزوجل پنهنجي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ **مَدَني انعامات** تي عمل ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ **مَدَني قافلن** ۾ سفر ڪرڻو آهي. اِن شآءَ الله عزوجل

مڪتبة المدينه جون مختلف شاخون

حيدرآباد: فيضانِ مدينه آفندي ٽاؤن 0222-636626
نواب شاهه: چڪرا بازار 0244-362145
عطارآباد (جيڪب آباد) فيضانِ مدينه 0722-651112
دادو: فيضانِ مدينه مڇي مارڪيٽ 0229-61154
سکر: فيضانِ مدينه بيراج روڊ 071-5614452
ميرپور خاص: العطار ٽاؤن فيضانِ مدينه 0233864179
فاروق نگر (لاڙڪاڻو): رابعه شاپنگ سينٽر بندر روڊ

مڪتبة المدينه

فيضانِ مدينه، محله سوداگران، پراڻي سبزي منڊي، باب المدينه، ڪراچي پاڪستان، فون: 4921389-95/412699 فيڪس: 4125858
Email:maktaba@dawateislami.net Website: www.dawateislami.net